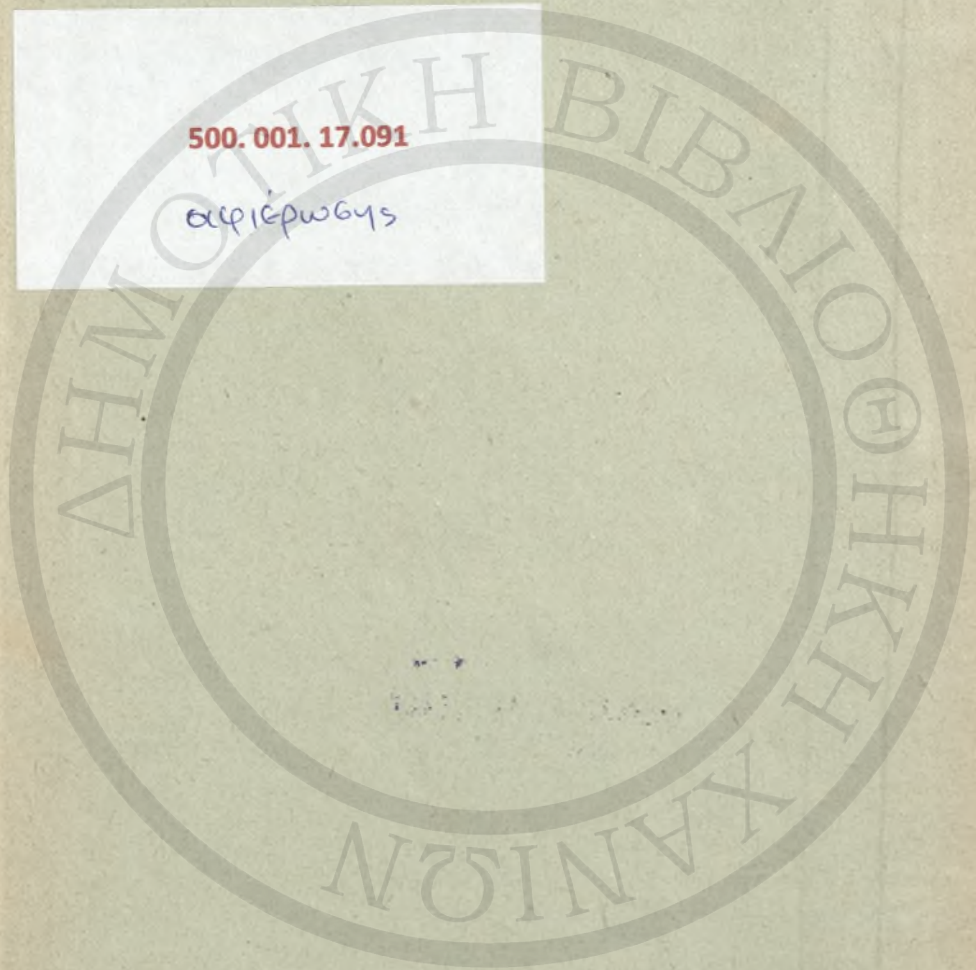
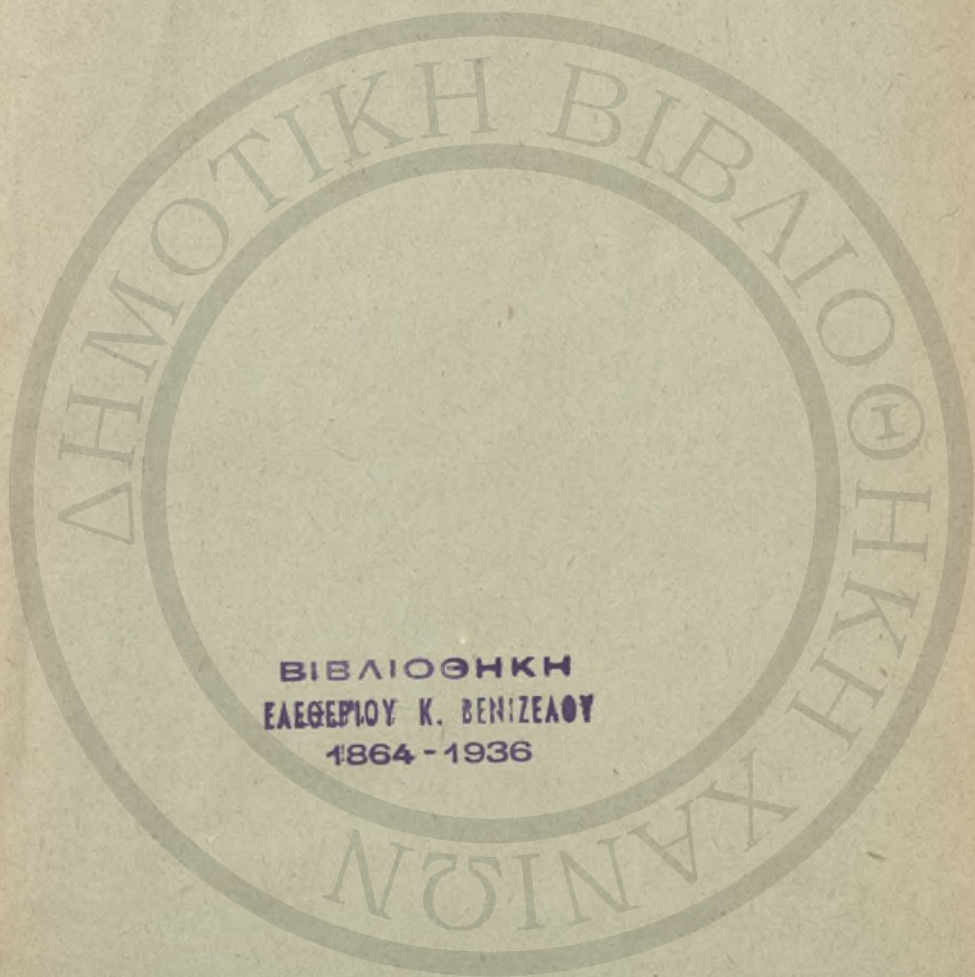

8282

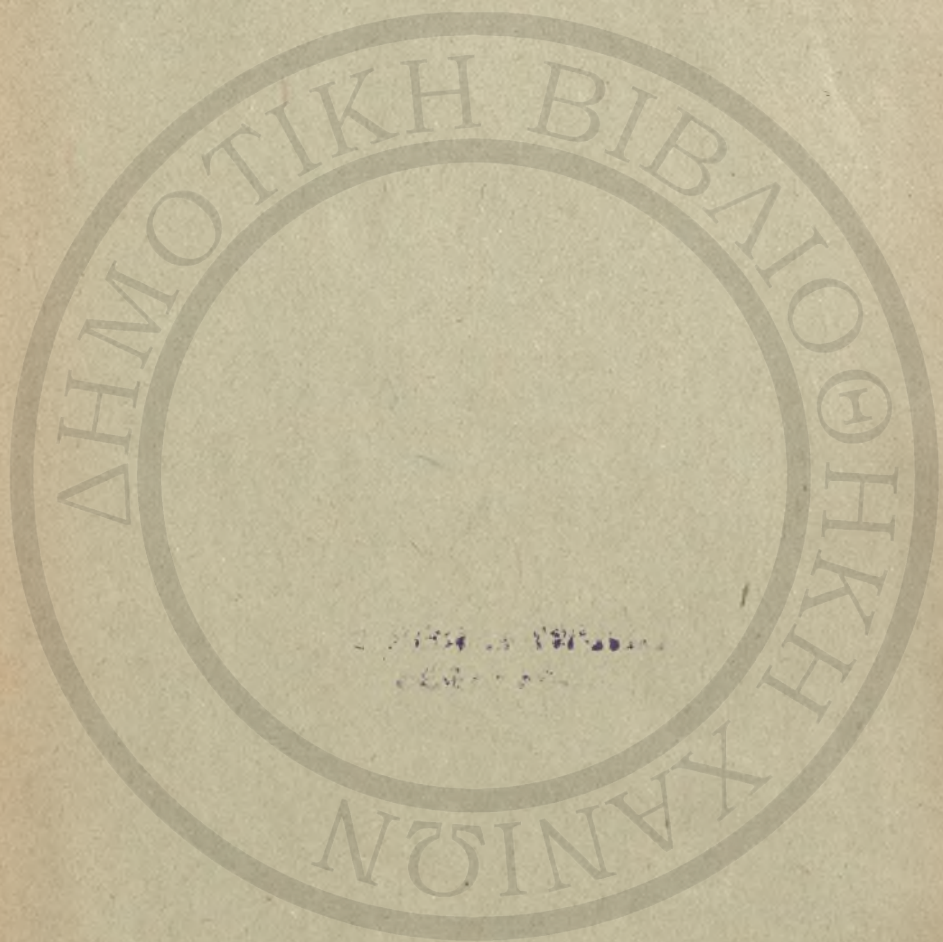
500.001.17.091

αρχιερωςγς

ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΕΛΕΓΓΕΡΙΟΥ Κ. ΒΕΝΙΖΕΛΟΥ
1864-1936

ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΕΛΕΘΕΡΙΟΥ Κ. ΒΕΝΙΖΕΛΟΥ
1864 - 1936

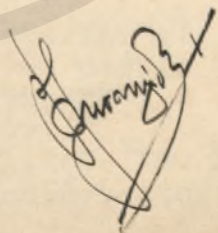

Όταν, στα πρώτα βράδια μας, προβι-
ταί, στον χώρο του πατρικού μας
βιβλίου, μίναμε σιγά σιγά
ήμεις και η βραδεία συμφορή.

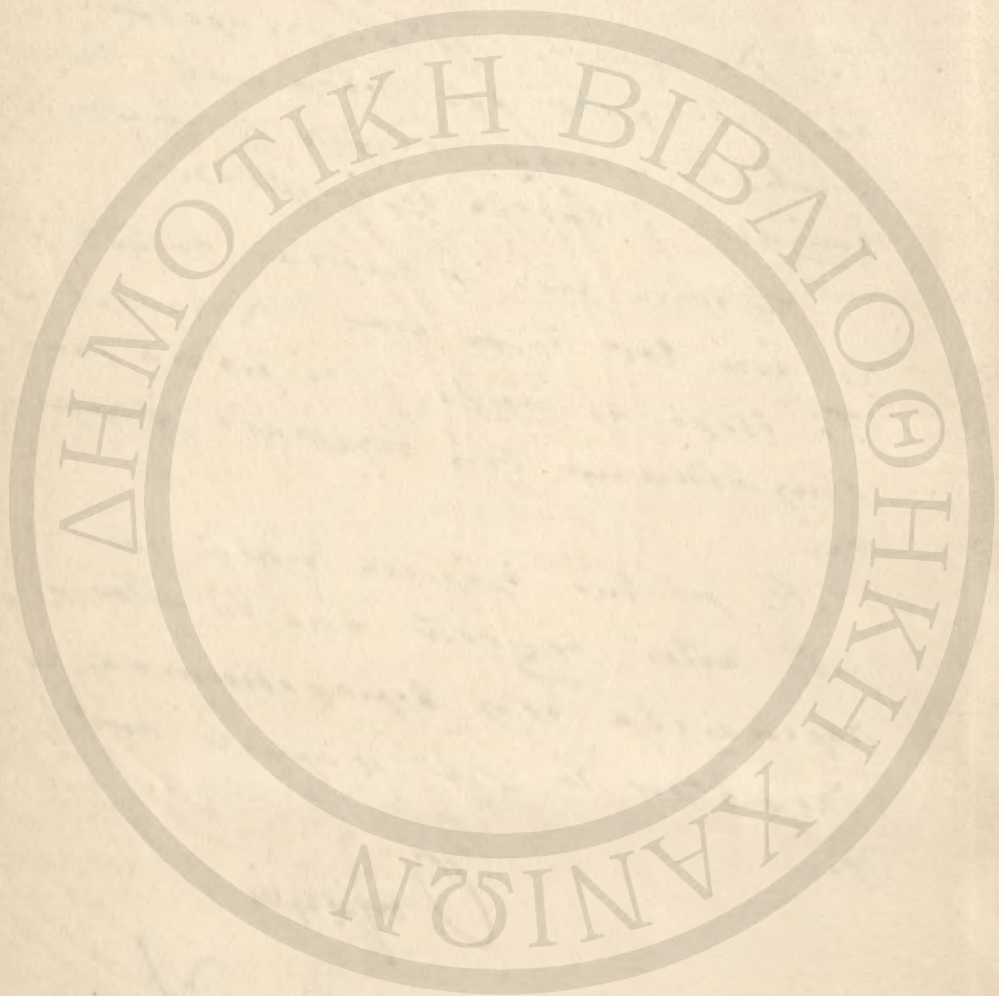
Τη στιγμή που βρίσκονταν το αντί-
στοιχείο του έργου μου "Κατατροφή",
το έγραφα, το άνοιξα και το διάβασα
συμπίπτοντας με τα γεγονότα της
του.

Κι με την ελπίδα της ημερομηνίας
με αυτοί έρχονται από τις Μουσικές,
παρκατέβα τους συμπλοκωμένα να
υπογράψουν με την ημερομηνία που έγρα-
φα.

Ουρεαμί

Νότιος
7 1928

ἀντίγραφον.

ΓΕΝΙΚΟΝ ΣΤΡΑΤΗΓΕΙΟΝ

ΕΠΙΤΕΛΕΚΟΝ

ΓΡΑΦΕΙΟΝ Ιον

Αριθ. 2596Π/12578

Γενικόν Στρατηγείον, 2 Μαΐου 1923

Πρὸς τὸ Ὑπουργεῖον Στρατιωτικῶν
(Ἐπιτελικήν Ὑπηρεσίαν)

Ἀμβάνω τὴν τιμὴν νὰ παρακαλέσω ὅπως διατάξητε τὴν προμήθειαν καὶ ἀποστολὴν ἡμῖν εἰ δυνατόν 200-300 ἢ πλειόνων ἀντιτύπων τοῦ ἐκδοθέντος ἐσχάτως ὑπὸ τοῦ Πρὸςφυγῶς Δημοσιογράφου Κώστα Μίσαηλίδου βιβλίου ὑπὸ τὸν τίτλον "Ἡ ΚΑΤΑΣΤΡΟΦΗ ΚΑΙ Οἱ ΤΕΛΕΥΤΑΙΕΣ ΜΕΡΕΣ ΤΗΣ ΣΜΥΡΝΗΣ".

Τὸ βιβλίον τοῦτο περιελθὸν τυχαίως τῇ Ὑπηρεσίᾳ μας, κρίνεται ὡς λίαν ὠφέλιμον διὰ τὴν ἀνύψωσιν τοῦ ἠθικοῦ τῶν Στρατευμάτων τοῦ Μετώπου καὶ τὴν διατήρησιν πολεμικοῦ μένους καὶ αἰσθήματος ἀσβέστου καὶ ἀγρίας ἐκδικήσεως ἐν ἐνδεχομένῃ δράσει.

Παρακαλῶ ὅπως μοὶ γνωρίσητε τὰς ἐπὶ τοῦ προκειμένου ἐπεργείας σας.

Ὁ Ἀρχηγὸς Στρατοῦ
(υπ.) Θ. ΠΑΓΚΑΛΟΣ

" Ὁ κ. Κ. Μίσαηλίδης ἀπέστειλεν εἰς τὸ
" Γενικόν Στρατηγείον 7,600 βιβλία τοῦ
" ἔργου τούτου, ὅπως διανεμηθῶσι δω-

" ρ ε ἄ ν εἰς τὸν Στρατόν. "
(Σφραγὶς Διαχειρίσεως Ὑλικοῦ Ὑπ. Στρα-
τιωτικῶν καὶ υπογραφὴ δυσανάγνωστοε.)

ἀντίγραφον.

Γ: ΣΩΜΑ ΣΤΡΑΤΟΥ
ἀριθ. 1,2,3/2175/11

Στρατηγεῖον, 10 Ιουνίου 23

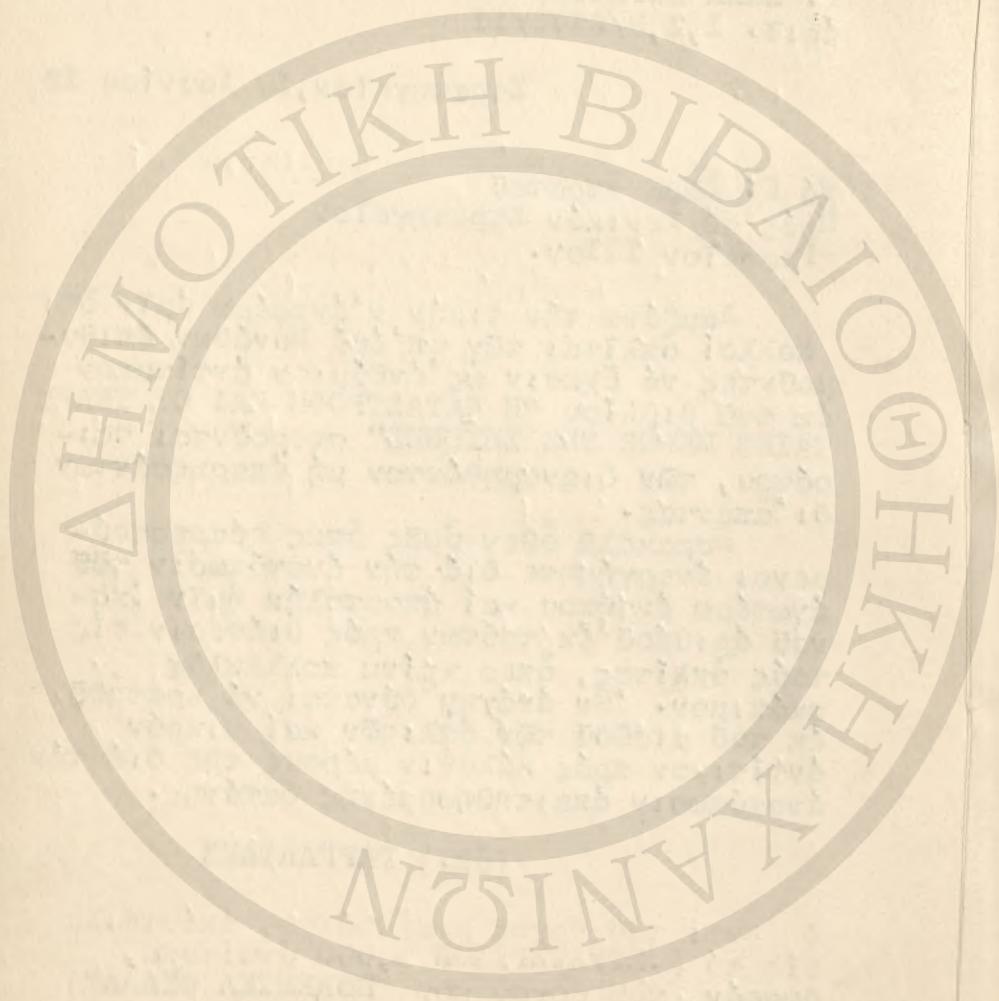
Τό Γ: Σώμα Στρατοῦ
Πρός τό Γενικόν Στρατηγεῖον
Γραφεῖον Π.Π.ον.

Λαμβάνω τήν τιμήν ν' ἀναφέρω ὑμῖν ὅτι πολλοί ὀπλίται τῶν υπ' ἐμέ Μονάδων ἐπιθυμοῦντες νά ἔχωσιν ὡς ἐνθῦμιον ἀντίτυπον ἐκ τοῦ βιβλίου "Η ΚΑΤΑΣΤΡΟΦΗ ΚΑΙ ΟΙ ΤΕΛΕΥΤΑΙΕΣ ΜΕΡΕΣ ΤΗΣ ΣΜΥΡΝΗΣ" στεροῦνται τοιοῦτου, τῶν διανεμηθέντων μὴ ἐπαρκεσάντων δι' ἅπαντας.

Παρακάλῳ ὅθεν ὑμᾶς ὅπως εὐαρεστοῦμενοι ἐνεργήσητε διά τήν ἀνατύπωσιν τῶν ἀνωτέρω ἐντύπου καί ἀποστολήν ἡμῖν ἱκανοῦ ἀριθμοῦ ἐκ τούτων πρός διάθεσιν εἰς τοὺς ὀπλίτας, ὅπερ κρίνω πολλαπλῶς σκόπιμον. Ἐν ἀνάγκῃ δύναται νά κρατηθῇ ἐκ τοῦ μισθοῦ τῶν ὀπλιτῶν καί μικρόν ἀντίτιμον πρός κάλυψιν μέρους τῆς διά τήν ἀνατύπωσιν ἀπαιτηθησομένης δαπάνης.

(ὑπ.) ΓΑΡΓΑΛΙΔΗΣ

ῤ' Ἀντί τοῦ ἔργου μου τούτου, ἀπέστειλα εἰς τό Γ.ΣΤΡΑΤΗΓΕΙΟΝ 5,000 ἀντίτυπα, δωρεάν, τοῦ ἔργου μου "ΠΟΛΕΜΙΚΑ ΦΥΛΛΑ")

ΚΩΣΤΑ ΜΙΣΑΗΛΙΔΗ
Πολεμικό ανταποκριτή

ΔΗΜΟΤΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ

— ΧΑΛΚΙΔΟΝ —

Αύξ. αριθ. 17226

Χρονολ. λήθ. 8-6-1962

Ειδικότητας

*Αριθ. 543 506 / Μ.Σ.

Η ΚΑΤΑΣΤΡΟΦΗ

ΚΑΙ ΟΙ ΤΕΛΕΥΤΑΙΕΣ

ΜΕΡΕΣ ΤΗΣ ΣΜΥΡΝΗΣ

ΕΚΔΟΣΙΣ ΔΕΥΤΕΡΑ

ΑΘΗΝΑ

1923

Ἐδῶ γεννήθην εὐκίνοιο ποῦ ἀνειρόματι
Μιὰ Ἐπίδα Μορίμ. Ἀπ' ἔδῶ πῦρ τὸ μοναχὸν
γιά τὸ θέρμα, τὸ θέρμα ποῦ ἀνοίξε
τὴν ματιὰ - λουζόρο ποῦ μὴ ὀξυρενῆ
εὐεὶ ποῦ ἔγραναν τὰ πῖο τορμιράμας.
ὄνειρα.

Ἐτὸν τόπον αὐτὸν ἰδὲν ἕρῳ - εἶ ἔδῶ πρῶτα
νῆμα ἔρδαρε εἶ μισα εἶ βράσους εἶ κα
πέρο ἢ εἶ σαρδουμ εἶ π-εστὸ εἶ μαρ
βῆνοι.

Ὁ δὲ τὸν φανατῶν τὸ εἶδος ποτῶν
εἶν ματιὰ λουζόρο τῶν ὀξυρενῆ
Ρυμ.

Μορμιά, 16 Ἰουνίου 1923

[Handwritten signature]

[Handwritten signature]

[Handwritten signature]

[Handwritten signature]

[Handwritten signature]

[Handwritten signature]

Αντοχία
art.
Κεχίτ

Βουρδίνι
Συλ/χου.
Εφραμιά
Αντοχία

Σωάννη Τράγγι
Εφραμιά
Βεδομιά

Παροδοκασόουσα
τορ. 9/9

Δυκή Μαζαβίνας

ΑΦΙΕΡΩΜΕΝΟ :

Μαριάν
Αντοχία
Αντοχία
Αντοχία
Αντοχία
Αντοχία
Αντοχία
Αντοχία
Αντοχία

Στις ψυχές των ηρώων, που προσέφεραν την ωραία ζωή τους, θυσία στον βωμό της Πατρίδας.

Στις ψυχές των μαρτύρων, που έσβυσεν η ζωή τους μαζί με τα όνειρά τους.

«Εκείνος, ὁ ὁμοῖος διώχνει τὴν Ἑλλάδα ἀπὸ τὴν Μικρα-
σία, εἶναι ὁ βασιλεὺς Κωνσταντῖνος καὶ ὄχι ἡ Ἀντάνι. Ἐπὶ τὴν
Ἑλληνικὴν Ἱστορίαν δὲν θρέπω γεγονὸς λόγον ὁμέριον γὰρ τὴν
Ἑλλάδα, ἐξὸν ἀπὸ τὴν ἀλώσειν τῆς Κωνσταντινουπόλεως, ὅσον
τὴν ἀπομάκρυνσιν τοῦ κ. Βενιζέλου ἀπὸ τὴν ἀρχήν.»

[Ἐνταῦθα εἶπεν ὁ Λόγος Τζώριτς στὸν Δ. Γούναρη καὶ στὸν Πατριάρχην
Μελέτιον, στὸ Λονδίνον, γὰρ νὰ τι ποίησιν στὸν Ἑλληνικὸν Λαόν. Ὁ Γού-
ναρης τὸ ἐκρίσεν. Ὁ Πατριάρχης τὸ ἐλάξε καὶ χαρακτηρίσθηκεν ἀπὸ
τοῦς μύθους, μικρανθρώπους, προδότην. Ἀληθινῶς, σὶὰ τελευταία χρό-
νια καταπτίρησεν πολὺ τιμητικῶς ὁ τίτλος τοῦ Προδοτῆ [...]

Κανοσημδιά ε' ούρανοῦ

Γιατί κοκκινίζει ὁ οὐρανὸς πρὸς τὴν Ἀνατολήν ; Ἀπὸ ποῦ χίνεται αὐτὴ ἡ κοκκινάδα ἢ ἄγρια καὶ τρομαχτικὴ ; Ἡ αἱματηρὴ κοκκινάδα στὸν ὀρίζοντα, στὰ βουιὰ, στοὺς κάμπους ; Φανερώει τοὺς ματωμένους δρόμους τῶν Μαρτύρων τῆς Φυλῆς μέσα στὰ μαρτύρια καὶ τίς θυσίες τῶν αἰῶνων ; Δείχνει τὸ δρόμο τοῦ αἵματος ποῦ ἡ ἴδια Φυλὴ μὲ τὴν δυνατὴ καὶ διαλεχτὴ τῆς ἀνθισι ἀνέβηκε τροπαιοῦχος καὶ νικήτρα ὡς τὰ πιδ βαθειὰ τῆς Ἀνατολῆς ; Ἡ μὴ τάχα κάπου ἐκεῖ κάτω χύθηκε τὸ αἷμα ποῦ προφήτεψαν κι' οἱ δυὸ αἰῶνια ἀντίμαχες φυλές μέσ' στὰ κιτρινωμένα ἀπὸ τὴν πολυκαιρία βιβλία τους, τὸ αἷμα ποῦ θὰ εἶνε τόσο πολὺ καὶ θὰ σχηματίσῃ τὸ ποτάμι τὸ βαθὺ ποῦ θὰ κολυμπίσῃ μέσα τὸ μοσχάρι ; Τὸν κοκκίνισεν ὁ ματωμένος θρησος ποῦ ὑψώεταί καὶ σκεπάζει τὰ πάντα καὶ τὰ πάντα βοιβαίνει κι' εἶνε σὰν στερνὴ ἐτομοθάνατου κραυγὴ, κι' εἶνε σὰν στερνὸς χαιρετισμὸς σὲ μιὰν ἐλευθερία ποῦ τὴν ἔλιπσαν καὶ τὴν πρόσμεναν αἰῶνας καὶ τὴ χάρηκαν τόσο λίγο γὰ νὰ τὴν πληρώσουν τόσο ἀκριβὰ ;..... Μήπως καίγεται ἡ Ἀνατολή ; Κι' ἀνεβαίνουν οἱ φλόγες πάνω ἀπὸ τίς πολιτείες καὶ τὰ χωριὰ στερεὲς ἀναλαμπὲς μιᾶς ζωῆς ποῦ πεθαίνει ; Ποιὸς ἀναψε τὸ μέγα σατανικὸν αὐτὸ πυροτέχνημα γὰ νὰ φωτίσῃ ἓνα δροῦμα, μιὰ καταστροφὴ, ποῦ παρόμοια δὲν ἐγνώρισαν οἱ αἰῶνες κι' οἱ ἱστορίες τῶν λαῶν, οὔτε στίς πιδ σκοτεινὲς καὶ μακροσμένες ἐποχές ;

Κι' ὀλοένα ἡ κοκκινάδα ἀνέβαινε πιδ ψηλὰ, καὶ γινότανε πιδ ζωερὴ καὶ σὲ λίγο ἀψήλωσε πάνω ἀπὸ τὸν Ἰωνικὸν Ὀλυμπο ἓνα κόκκινο, κατακόκκινο φεγγάρι..... Τέτοιο φεγγάρι δὲν ξανάδεν ὁ κόσμος. Καὶ στὴν ψυχὴ τῶν δυστυχισμένων, ποῦ τοὺς τρικύμιζε τὰ στήθη τους ἢ ἀπελπισιά, βάραινε οἱ μιὰ πρόληψι φοιχτὴ. Κανεὶς δὲν κοιμήθηκεν ἐκεῖνο τὸ βράδυ. Ἐκλείσαν τὰ παραθυρόφυλλα νὰ μὴ γλυστορεῖ μέσα στὰ σπίατα ἡ κοκκινάδα τοῦ φεγγαριοῦ, μὰ τὸ αἷμα του τὸ ἐνοιῶσαν σὲ μύρια ποτάμια νὰ χύνεται ὀρητικὸ ἀπὸ τοὺς δρόμους, μὰ τὴ φοίχη του τὴν ἐνοιῶσαν μέσ' στὴ ψυχὴ τους καὶ τὴν πρόληψί του τὴν αἰσθάνονταν νὰ περνᾷ κατὸ σίδ ρο τὰ σπλάχνα τους.....

Καὶ σφαλοῦσαν τὰ μάτια καὶ μισοῦσαν τὸ φεγγάρι ποῦ ὀλοένα

ἀργὸ ἀνέβαινε πρὸς τὸν οὐρανὸ καὶ κοκκίνιζε τὰ πάντα καὶ τὰ πάντα μάτωνε.....

Τί νύχτα !.....

Κάποιο δημοτικὸ τραγουδι τῆς Βυθινίας λέγει πῶς ὅταν ἡ Παναγιὰ ξεπετάχτηκε στοὺς δρόμους γιὰ νὰ μάθῃ λεπτομέρειες γιὰ τὴν σύλληψιν τοῦ παιδιοῦ τῆς εἶδε :

« Τὸν οὐρανὸ θολὸ καὶ τ' ἄστρα βουρκομένα,
καὶ τὸ φεγγάρι τὸ λαμπρὸ στὸ αἷμα βουτιγμένο».

Τὴν νύχτα τῆς 22ας Μαΐου 1453, δηλ. ἑπτὰ μέρες πρὶν πέσῃ ἡ Πόλη, οἱ κάτοικοι τῆς εἶδαν μιὰ παράξενη ἔκλειψιν τοῦ φεγγαριοῦ καὶ θυμῆθησαν κάποια προφητεία, ποῦ ἔλεγε πῶς ἡ Πόλη δὲν θάπεφτε ποτὲ ἂν δὲν σκεπασθῇ τὸ Φεγγάρι. — Κι' ἐτρόμαξαν !

Τὴν ἴδια νύχτα στὸ στρατόπεδο τοῦ Μωάμεθ τοῦ Πορθητῆ, μετὰ τὴν κακοσημαδιὰ, ἀπὸ τὴν Ἀποβάθρα τῆς Πυγῆς ὡς τὴν Ξυλόπορτα, οἱ πολιορκηταὶ γιόρταζαν τὴν ἔκλειψιν τοῦ Φεγγαριοῦ καλοσημαδιὰ.

Μιὰ τέτοια κακοσημαδιὰ κι' ἀπόψε στὴ Σμύρνη.

Καὶ τὸ ματωμένο φεγγάρι αὐτὸ, τὸ εἶδαν καὶ στὴ Πόλη, παντοῦ. Πάνου ἀπὸ τὴν Ρωμηωσύνη ὅλη, ἀπλώθηκεν ἡ κακοσημαδιὰ τοῦ ματωμένου φεγγαριοῦ... λὲς γιὰ νὰ ρίξῃ τὸ ματωμένο του χρῶμα στοὺς τόπους ποῦ σὲ λίγο θὰ τοὺς κοκκίνιζε τὸ αἷμα.....

Ἄς πάρομε τὸ δρόμο τοῦ Φεγγαριοῦ πρὸς τὰ βαθιὰ τῆς Ἀνατολῆς.....

Στοὺς δρόμους τῶν τροπαίων

Ἀπὸ περάτων τῆς Ἀνατολῆς, ὡς ἐκεῖ ποῦ δὲ σημαναν πὰ οἱ χαρμόσυνες καμπάνες τῶν Ἐκκλησιῶν ποῦ σφάλισεν ὁ τρόμος, ἡ φρίκη ἢ ἔρημιά... Ὡς ἐκεῖ ποῦ ὁ Ἕλληνας σκοπὸς βύθιζε τὰ θορθάνοιχτα μάτια του στοὺς κάμπους τοὺς βουβούς κι' ἄγριους.

Ἀπὸ τὴν ἑλληνοκρατούμενη Ἀνατολή... Ἄπ' αὐτὴ πέρασαν τὰ ἑλληνικὰ ὄπλα σὰ πομπὴ Ἀναστάσεως. Καὶ τὸ πέρασμά τους ἀψήλωνε Βομούς καὶ Τρόπαια. Γώρα ἀπὸ τοὺς ἴδιους δρόμους περνᾷ ὁ ἴδιος στρατὸς καὶ γκροαίξει τοὺς Βομούς καὶ ρίχνει τὰ Τρόπαια.

Μιὰ κραυγὴ φρίκης ξεφεύγει ἀπὸ τὸν ἑλληνοκόσμον, τὸν κόσμον ποῦ στὴν ἔνδοξην ἀνάβασιν τοῦ Στρατοῦ, τὸν ἔρριψε μετὰ ρίξι γιὰ νὰ ριζώσῃ, μετὰ βαμβάκι γιὰ νὰ ἔνε μαλακὰ σὰν κι' αὐτὰ τὰ βόλια τοῦ ἔχθρου, καὶ μετὰ ἄγιασμό ποῦ εὐλογοῦσαν στὰ Ἴερά τῶν Ἐκκλησιῶν γέροντες παπῆδες μετὰ τρεμάμενα ἀπὸ συγκίνησιν χεῖλη.

Καὶ βλέπει ὁ κόσμος τοὺς φυγάδες καὶ δὲ πιστεύει. Οἱ κάμποι τοῦ

Εἰσαγωγή ἀπὸ τὴν ἀρχαῖαν ἀγορὰν.

Ἐρμου, τοῦ Ὑλου, τοῦ Κάϊνου, τοῦ Κάϊστρου, τοῦ Μαιάνθρου, μαυρίζον ἀπὸ τοὺς τραγικοὺς αὐτοὺς φηγάδες.

Ποιοὶ εἶνε αὐτοί ;

Ναί, εἶνε αὐτοὶ ποῦ σὰς ἔφεραν τὴν Ἀνάστασι. Οἱ πανόμοιοι. Μεσ' στὴ ψυχὴ τους δοῦλεψε μιὰ μοῖρη σπείρα γὰ τοὺς πνίξη, ὅτι φραῖο καὶ δυνατὸ καὶ ἐνθουσιώδες εἶχον. Μὴ τοὺς βλαστὶ μῆσειε. Τοὺς μίθυσαν. Αὖριο ὅταν ξεμεθύσουν, αὐτοὶ οἱ ἴδιοι τοῦ πετᾶνε τῶρα τὰ δοξασιμένα ὄπλα τους, θὰ ξαναγίνουν οἱ Ἀκρίτες ποῦ γνωρίζετε στὴν ἀνάβροσί τους.

Σπαροχτικὸ τὸ θέσιμα. Πίσω ἀπὸ τὰ μαῦρα σύννεφα τῶν φηγάδων, ἄλλα σύννεφα ξεχίθθηκαν πρὸς τὴ Σμύρνη, στοὺς γιαιούς. Λιτανεῖες θλιβερές καὶ μαῖρες, ποῦ σφαλοῦσαν πίσω τους τὴ θύρα μιᾶς ζωῆς ποῦ θὰ τὴ νοσταλγοῦσαν σέρνοντας τὰ κουρέλια τους σὲ ξένες πολιτείες.

Καὶ ε' ἄφιναν ὄλα πίσω. Μιὰ προσπάθεια, ὄχι μονόχα ὀλάκαιρης τῆς ζωῆς τῶν τραγικῶν αὐτῶν ἀνθρώπων, ἀλλὰ προσπάθεια γενεῶν πολλῶν, προσπάθεια οἰῶνων, προσπάθεια ποῦ ἦ ἐκδήλωσις τῆς προκαλοῦσε τὸν θαιμασμὸν ὄλου τοῦ κόσμου καὶ φανέρωνε τὴ ζωτικότητά τῆς Φυλῆς.

Ἐνα φαλίδι ἔκοβε τὴ κλωστή τῶν περασιείων. Ὁ καθένας, Αἰνεῖας στὶς τραγικὲς αὐτὲς στιγμές. Τοὺς τραβιῦσαν τὰ κοπάδια τῶν φηγάδων. Ἄλλὰ καὶ τοὺς ἐσπρωγχαν οἱ φλόγες. Στάχτη πίσω τους οἱ Ἔστιες. Στάχτη κι' οἱ Ἐκκλησιῶτες καὶ τὰ καμπαναριά στόχτη. Τὶ ἤθελιαν οἱ Ἐκκλησιῶτες ἀλειτοῦρῆτες καὶ τὰ καμπαναριά ποιούς θὰ καλονοῦσαν στὴ προσερχή τοῦ Ὁρθρου ;...

Τὶς ἴδιες στιγμές στὴ Σμύρνη, ὁ Ἑλληνόκοσμος βολόδερνε μεταξὺ ἀπελπισίας καὶ λύπης. Ἡ μιὰ εἶδησι ἔρχονταν ὕστερα ἀπ' τὴν ἄλλη.

— Ἔσπασε τὸ Μέτωπο . . . . Στὸ Τουλιῦ Μπουνῶρ ἐσταμάτησαν τὸν ἐχθρό . . . Στὸ Μπανᾶζ χαρακωθήκαμε . . . Θὰ κρατήσουμε στὴ γραμμὴ Μπέλαν Δόγ — Πράσινου λόφου. Στὸ Σαλιχλή ὁ Πλαστήρας κατατρόπωσε τὸν Πεγλιβᾶν Μουσταφᾶ . . . .

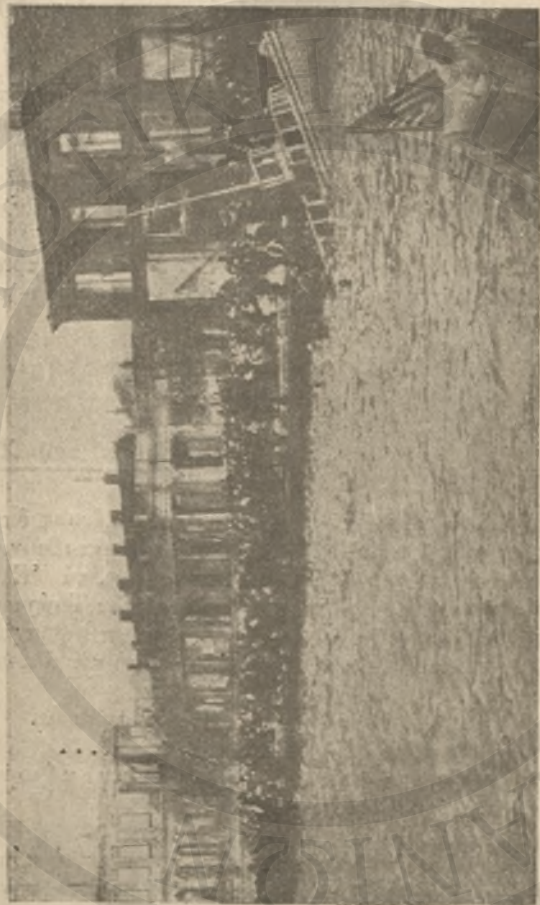
Ὁ κόσμος τρέχει στὸ Γενικὸ Στρατηγεῖο, τρέχει στὴν Ἀρμοστεία . . .

— Δὲ θὰ φύγουμε ! τοὺς λένε χεῖλη ἐπισήμων.

Κι' ὅμως ἕνας δρόμος ἀνίχτηκε πρὸς τὴν Ἐρυθραία. Ὁ κόσμος ἀκούει κηρύγματα διοβεβαίωσι τῶν ἐπισήμων καὶ γαίρεται. Μὰ βλέπει πῶς τὸ Στρατηγεῖο καὶ ἡ Ἀρμοστεία μιζεύουν τ' Ἀρχεῖα καὶ τὰ κουβαλοῦν στὰ πλοῖα . . . Τὰ ἐπίτακτα πλοῖα γεμίζουν τὴν ἀπ'βάθρα τῆς Πούντας καὶ τὴ Προκυμαία. Περνοῦν κι' ἐπιβιβάζονται οἱ διαλεχτοὶ τῆς Μοίρας. Καὶ πρὶν ἀπ' ὄλους οἱ ὑπάλληλοι τῆς Ἀρμοστείας !

— Προδοσία ! ἀκούγεται μιὰ κραυγὴ γεμάτη ἀγωνία.

Χίνεται σὰν τρελλὸς σὲ κύματα ὁ ἑλληνόκοσμος τῆς Σμύρνης στὴν Προκυμαία. Καὶ τὰ κύματα αὐτὰ σμίγουν μὲ τὰ ἄλλα κύματα τοῦ

Ἡ κόσμος χύνεται σὰν τρελλὸς στὴ Προκυμαία... ἔμπροσς τῆς βουλῆς ἀγμένης ἀπὸ τοῦ βάρους τοῦ πλήθους ἀμερικανικῆς ἀτμῆς.

ἑλληνόκοσμον τοῦ Ἑσωτερικοῦ ποῦ ἔφθασεν ἕως ἐδῶ μὲ τὴ ψυχὴ στὸ στόμα.

— Προδοσία ! Ποῦ μᾶς ἀφίνετε ;

Περικυκλώνουν τὸ Μέγαρο τοῦ ἀπαίσιου Ἀγομιστή. Ὁ αὐθροῦς ἀνθρώπος βγαίνει γιὰ νὰ ἐπιβραστή στὴν ἀτιμάκατο νὰ φύγη. Ὁρμᾶ ὁ κόσμος κατ' ἐπάνω του μὲ τὴν κατάρα :

— Προδότη ! . . . .

Καὶ βρέθηκεν ἄνθρωπος ποῦ ἔσυρε τὸ πιστόλι νὰ ὑπερασπιστῆ τὸν προδότη ! Σὲ ποιά στήθη ἔστρεψε τ' ὄπλο αὐτό ; Στῶν δυστυχημένων ποῦ ἐροίγονταν αὐριο μεταξὺ φλογῶν καὶ σφαιρῶν . . .

— Ποῦ μᾶς ἀφίνετε ;

Ἀλλοίμονο ! Μιὰ ἐρώτησι σ' ἀνθρώπους ποῦ ποτὲ δὲν ἔνοιωσαν, ὅχι πὰρ τὸν παλμὸ τοῦ Ἑλληνα, ἀλλὰ τοῦ ἀνθρώπου ! . . . .

Καὶ γέμισεν ἡ Σμύρνη ἀπὸ γόους . . . . Ἡ Σμύρνη ἡ τραγουδισμένη σ' ὄλες τις νότες τῆς χαρᾶς τῆς τρελλῆς, ἔδινε σήμερα τὸ τόνο τῆς πρὸ σπαραχτικῆς κραυγῆς . . . .

Ἐν ὀνόματι τοῦ Χριστοῦ

Κι' ἔβλεπεν ὁ Ἑλληνόκοσμος τῆς Σμύρνης τοὺς ξένους ὑπηκόους νὰ ἐτοιμάζον τὶς σημαίες τους ποῦ θὰ ἔστηναν στὰ μπαλκόνια τῶν σπιτιῶν τους γιὰ νὰ ξεχωρίζουν τ' ἄλλα τὰ δικά τους, τὰ Ἑλληνικά σπία, ποῦ θ' ἀπέμεναν χωρὶς σημαία στὴ διάθεσι τῶν Τούρκων.

Κι' ἔβλεπαν τοὺς ξένους ὑπηκόους νὰ ἐτοιμάζον περιβραχιόνια μὲ τὰ ἔθνικά τους χρώματα ποῦ θὰ τοὺς ξεχώριζαν ἀπὸ τὸν ἄλλο κόσμο, ἀπὸ τοὺς Ἑλληνας . . . . .

Κι' ἔτρεχεν ὁ κόσμος, ὁ Ἑλληνόκοσμος, στὴ Μητρόπολι.

Κι' ἔτρεχαν κι' οἱ Ἀρμένιοι στὴ Μητρόπολι τους . . . .

Τι θὰ ἔκαμναν οἱ Μητροπολίται ; Τί μπορούσαν νὰ κάμουν ! Δὲν εἶχαν κανόνια, δὲν εἶχαν τουφέκια.

Εἶχαν τὸν Χριστό !

Κι' ἐν ὀνόματι τοῦ Χριστοῦ κἄλεκαν τὸν χριστιανικὸν κόσμον τῆς Εὐρώπης νὰ σώσῃ τοὺς Χριστιανοὺς τῆς Ἀνατολῆς ἀπ' τὴν φωτιά καὶ τὸ μαχαίρι τοῦ Τούρκου.

Κι' οἱ Χριστιανοὶ τῆς Εὐρώπης δὲν ἄκουσαν . . . .

« Δὲν θέλησαν οἱ Σύμμαχοι . . . Δὲν ἐτόλμησαν ». κραυγάζει μὲ θυμὸ ὁ Γάλλος δημοσιολόγος κ. Ρενὲ Πιὼ στὸ τελευταῖο του βιβλίου « Ὁ θάνατος τῆς Σμύρνης ».

Οι Μοιραίοι

Ανὸ λόγια γιὰ τοὺς μοιραίους ἀνθρώπους ποὺ ἐμελέτησαν, ποὺ εἰτοίμασαν τὴν καταστροφή.

Γι' αὐτοὺς δὲν ἐχάνονταν ὁ καρπὸς τῆς Θυσίης τόσου Ἑλληνικοῦ αἵματος Μαρτύρων καὶ Ἡρώων.

Γι' αὐτοὺς δὲν ξεριζώνουνταν ὁ Μικρασιατικὸς Ἑλληνισμὸς, ποὺ αἰῶνας θεμελίωσε καὶ ρίζωσε στὴ χώρα αὐτὴ ποὺ ἦταν χώρα του.

Γι' αὐτοὺς ἐγλύτωναν ἀπὸ τὴν Ἀποικία !....

Γι' αὐτοὺς ἔλειπεν ἡ γάγραйна ποὺ ἀπορροφοῦσε τὰ ἑκατομμύρια τοῦ Ἑλληνικοῦ συμποσίου ποὺ ἦσαν προσωρισμένα μόνον γιὰ νὰ χορταίνον τοὺς « Π α θ ὄ ν τ α ς » κατὰ τὴν περίοδο τῆς Βενιζελικῆς τυραννίας !!

Μικροί, ἤθελαν μικρὴ τὴν Ἑλλάδα. Ταπεινοί, τὴν ἤθελαν ἡττημένη τὴν Ἑλλάδα. Μικρόψυχοι, δὲν μπορούσαν νὰ ὑποφέρουν τὰ ὄραιοπειάματα ποὺ ἔφεραν τὴν Ἑλλάδα στὰ πρόθυρα τῆς Πόλης κ' ὡς τὰ βαθειὰ τῆς Ἀνατολῆς.

Θέλω νάμαι σύντομος στὴν μονογραφία μου αὐτὴ. Γιὰ τὴν Ἑθνικὴν καταστροφή χρειάζονται καὶ θὰ γραφοῦν τόμοι. Ἡ γενεά μας, ἔξδν ἀπὸ τοὺς τυφλοὺς ἢ ἐκείνους ποὺ καιώνονται τὸν τυφλό, ἔβγαλε τὴν ἀπόφασί της. Ἡ Ἐπανάστασις δὲν δίκασε. Δίκασεν ὅλη ἡ Φυλὴ, ἡ πογεμένη, ἡ προδοθεῖσα Φυλὴ δίκασε καὶ κατεδίκασε. Ἡ Ἐπανάστασις ἔξετέλεσε. Πρὶν ἀπὸ τὴν ἀπόφασιν τοῦ Στρατοδικείου βγήκεν ἡ ἀπόφασιν τοῦ Πόνου τοῦ Πανελληνίου.

Μεθοδικά, ἐπιστημονικά, σατανικά εἰτοίμασαν οἱ Μοιραῖοι Κυβερνήται τῆς Ἑλλάδος τὸν ὄλεθρον.

Τὸ Μέτωπον ἔσπασεν. Οἱ Ἑλληνικὲς φάλαγγες, ποὺ πρὶν τὸν Νοέμβριον τοῦ 20 μόνον τὸν δρόμον τῆς Νίκης ἤξευραν, ἄλλες σύρθησαν ἀλχημάλωτες στὸν Τοῦρκο καὶ ἄλλες χύθησαν πρὸς τοὺς γιालοὺς νικημένες, ὄχι ἀπὸ τὴν Ἀγκυρα καὶ τὴ Μόσχα, ἀλλὰ ἀπὸ τὴν Ἀθῆνα νικημένες κ' ἀπὸ τὸ Μενίδι.

Ἡ Καταστροφή ἐρχόταν ἀσυγκράτητη καὶ στήν ὁρμὴ της ἔπνιγε τίς λίγες ἀπεγνωσμένες προσπάθειες πρὸς τὸν περιορισμό της. Δὲν τὴν ἔπνιγεν ἡ Ἀγκυρα. Τὴν ἔπνιγεν ἡ Ἀθῆνα. Ἡ Ἀθῆνα τῶν Μοιραίων Κυβερνητῶν.

«Κύριοι, σὰς δίδω τὸν λόγον τῆς τιμῆς μου οἱ δὲν ἀπεφάσισεν ἡ Κυβερνήσις τὴν ἐκκένωσιν τῆς Μικρασίας. Σὰς τὸ διαβεβαιῶ ἐξ ὀνόματος τῆς Κυβερνήσεως ! »

Ἔλεγεν ὁ Ὑπουργὸς τῶν Στρατιωτικῶν Νικόλαος Γ. Θεοτόκης, τὴν 24ην Αὐγούστου 1922, στήν Συύρνη στοὺς ἀξιωματικοὺς Ρηγόπουλον καὶ Καλλέργην, ταγματάρχας, καὶ Παλαιμαντέλλον, Δαοῦλην καὶ Καρυδάκην, λοχαγοὺς, ποὺ παρουσιάστηκαν σ' αὐτὸν ἐξ ὀνόματος

τριηκοσίων αξιωματικῶν, ἀξιωματικῶν ὄλων τῶν πολιτικῶν κομμάτων, ποῦ τοὺς ἐπνιγεν ἡ ἰδέα τῆς ἑθνικῆς ντροπῆς καὶ τῆς Καταστροφῆς.

Καὶ τὰ ἔλεγεν αὐτὰ ὁ Μοιραῖος Ὑπουργὸς χωρὶς νὰ κοκκινίσῃ γιὰ τὴν ποταπὴ κ' ἐγκληματικὴ ψευτιά του, ἀφοῦ πρὶν τρεῖς μέρους εἶχεν ὑπογράψῃ τὴν ὑπ' ἀριθ. Ἐμπιστ. Πρωτ. 14735 διαταγὴν περὶ γενικῆς ἀποστρατεύσεως.

Καὶ ὁ ἀντιξίος τῶν Κυβερνητῶν τοῦ Ἀρμοστής, ὁ Ἀριστείδης Στεργιάδης, ὁ παθολογικῶς ὤμος ἀνὸς μικρὰν ἄνθρωπος, ποῦ εὐτυχῶς δὲν εἶναι Κρητικὸς, τί ἔκαμνε;

Καμαρώστε τον ἀπὸ τὰ ἔγγραφα αὐτά :

Ε. Π. 2831. Ἄκρας ἐπέγουσα.

Κρυπτογραφικῶς

Σμύρνη, 19 Αὐγούστου 1922

Ἐνωτέρου; Ἀντιπροσώπου, Κίου Μουδανίων.

Ἀδοτηρῶ; προσωπικῆ. Στόπ. Νὰ μεταφρασθῇ ὑφ' ἡμῶν προσωπικῶς Στόπ. Ἄμα λήψει παρουσίας διατάξετε νὰ συσκευασθῶσιν ἀρχεῖα βιβλιοθηκῆς σας, εἰδοποιήσατε προϊσταμένους ὑπηρεσιῶν Ἐδρας σας ὁμοίως νὰ συσκευάσωσιν ἀρχεῖα τῶν Στόπ. Πάντες δημόσιοι ὑπάλληλοι περιφερείας; σας ὀφείλουσι νὰ συγκεντρωθῶσιν Ἐδραν σας καὶ νὰ εἶναι ἔτοιμοι πρὸς ἀναχώρησιν εἰς πρώτην διαταγὴν. Στόπ. Περὶ χρόνου ἀναχωρήσεως; σας καὶ τόπου κατενύψεως; σας θέλομεν δόσει εἰδικὴν διαταγὴν. Στόπ. Παροῦσαν τηρήσατε ἀπολύτως μυστικὴν ἀπὸ πληθυσμόν. Στόπ. Τηλεγραφήσατε λήψιν. Στόπ. Ἀντιπρόσωπος Ἀδραμυττίου ἀκοινώσει δι' ἀπολύτως ἐμπιστευτικοῦ μέσου εἰς ἀντιπρόσωπον Ἐξινέ, ὁμοίως Προύσης καὶ Μιχαλιτοῦ καὶ Ἰνεγκιὸλ καὶ Μπαλούκκεσρ καὶ Μπάλιας.

ΣΤΕΡΓΙΑΔΗΣ

Παρόμοιες διαταγές ἔστειλε σ' ὄλους τοὺς πολιτικοὺς Ἀντιπροσώπους τοῦ Ἐσωτερικοῦ.

Καὶ ὅταν ὁ Ἀντιπρόσωπος τῶν Μουδανίων κ. Παχνὸς ἀπαντᾷ τὴν 20ὴν Αὐγούστου ὅτι ὁ χριστιανικὸς πληθυσμὸς διατελεῖ πανικόβλητος καὶ ὅτι κρῖνει σκόπιμον νὰ διατελῇ ἐν γνώσει τῶν σκέψεων τῆς Ἑλληνικῆς διοικήσεως ὅσον ἀφορᾷ τὴν τύχην τῶν χριστιανικῶν πληθυσμῶν ἐν περιπτώσει ἀπευκαταίου», κέρνει τὴν ἀπάντησιν αὐτὴν :

Ε. Π. 2819

Κρυπτογραφικῶς

Σμύρνη, 20 Αὐγούστου 1922

Ἀντιπρόσωπον Μουδανίων, Κίου.

Α. 1922. Ἐν συννεσίᾳ ὑπ' ἀριθ. 2831 χθεσίου τηλεγραφήματος

Υπάτου Ἀρμοστοῦ ἐπεξηγοῦμεν διὰ πρέπει νὰ φροντίσετε νὰ ἐνθαρρύνετε κατοίκους περιφερείας σας, οἷνες πληροφοροῦμεθα διὰ ἐπιότηθησαν, μὴ τηρηθείσης μουσικῆς διαταγῆς Ὑπάτου Ἀρμοστοῦ, ἐμπροδίζοντες ἀναχώρησιν τοῦτον. Πάντως δὲν μεταβάλλομεν οὐδὲν δοθεῖσαν διαταγὴν καὶ θὰ εἶσθε ἕτοιμοι νὰ ἐκτελέσητε ἅμα διαταχθῆτε. Στόπ. Ὑμῖν ἐναπόκειται, ὡς καὶ λοιποῖς ὑπαλλήλοις ὅπως μὴ ἐνοσιεῖσθε διὰ ἐνεργειῶν τὸν πανικὸν εἰς κατοίκους.

Γενικός Γραμματεὺς
ΓΟΥΝΑΡΑΚΗΣ

Πῶ ἀφίναν τοὺς Ἕλληνας τῆς Μικρασίας ;
Μὲ τί καρδιά ἀπεφάσιζαν οἱ Κιβρῆται τῶν Ἀθηνῶν τὸ Κακούρηγμα αὐτό, στέλλοντας; ἐκτελεσθῆ τὸν ἀνισόροπο Στρατηγὸ τῆς Ὀπρεῖτας Χατζηανέστη ;
Μὲ τί καρδιά τὰ κοπέλλια τοὺς στὴν Μικρασία ἔβγαζαν τέτοιες διαταγές ;
Οἱ λέξεις χάνουν τὴ βαρῦτητά τους. Προδοσία, ἀπανθρωπία.

Περνᾶ τὸ ἱππικὸ μας

Τ' ἀπόγευμα τῆς Παρασκευῆς (26 Αὐγούστου 1922), ἀπὸ τὴν Προκυμαία τῆς Σμύρνης περνᾶ ἡ Μεραρχία τοῦ Ἑλληνικοῦ Ἴππικοῦ. Οἱ ὄρατοι καθ' ἑαυτοὺς ἠλιοψημέοι πάνω στὰ περήφανά τους ἄλογα. Ἡ κατάπληκτη, ἡ τρομαγμένη, ἡ λυγισμένη ψυχὴ τῆς Σμύρνης, σκίσησε τὸ σκίσημα τῆς ἐλπίδος... Καὶ θυμῆθησαν παλιῆς δόξης, πηλῆς οἰγῆ συγκινήσεως, παλιῆς κραυγῆς θριάμβου... Ὄταν στὴν Προκυμαία ἀπεββίετο ἕνα; νικητῆς περήφανος στρατός...

Τὸ Ἴππικὸ μας περνᾶ... περὶ ἄχωρις νὰ στρέφουν πίσω τοὺς τὰ μάτια οἱ καθ' ἑαυτοὺς... τραγικοὶ καὶ αὐτοὶ ἄνθρωποι σὶδὸ δρόμο ποῦ φέρνει στὴν Πατρίδα, ἀφίνοντας πίσω τοὺς μιὰν ἄλλη Πατρίδα, ντυλιγμένη στοὺς πέπλους τοῦ φόβου, ποῦ αὔριο θὰ πάρουν τὴ μορφή τοῦ σάβανου...

Τὶ συνέβαινε μέσα στὴ ψυχὴ τῶν Κενταύρων αὐτῶν, ποῦ οἱ ἴδιοι μιὰ Μαγιάτικη μέρα περνοῦσαν τὴν ἴδια Προκυμαία στρωμένη ἀπὸ λουλούδια καὶ ἀπὸ δάφνες ; Τότε τὸ πέρασμά τους ἦταν ἕνα μεθῦσα χαρᾶς καὶ ἐνθουσιασμοῦ. Οἱ Ἑλληνοποῦλες ἔρραιναν τὸ Ἴππικὸ μὲ μῦρα καὶ ἀνθούς. Καὶ στὰ μάτια διαμαντοστραφταν κάποια γλυκὰ δάκρυα... Σήμερα ;... Οἱ ἴδιες Ἑλληνοποῦλες δὲν κινεῖν πιά τὸ χεῖρι νὰ χαιρετίσουν τ' ὄνειρο ποῦ περνᾶ ἀπὸ μπρῆς τους σὲ μιὰ τόσο γλυκεῖα πραγματικότητα... Δὲ ραίνον ἑαυτοὺς... Πιὸ κάτω.

κατὰ τὰ ὑψώματα τοῦ Μπαχρή Μπαμπά, κάποια τουρκάκια προσμέ-
των νὰ πετροβολήσουν τὸ Ἰπτικό . . . .

Ἐπὶ τοῦς ἤχους τοῦ Ἐθνικοῦ μας Ὕμνου

Στιγμές χάους. Στιγμές ὀλοτέλα ἄδειες. Στιγμές ἀνυπαρξίας. Κάτι
σὰ μούδιασμα σὰ νέκρωμα . . . Σταμάτησεν ὁ νοῦς. Σταμάτησεν μπρὸς
στὸ ἀπίστευτο γεγονός. Μεσ' στὴ ψυχὴ τους πάλευαν ἀσυνείδητα ἡ
τραγικὴ Ἀλήθεια μὲ τὸ γλυκὸ ψέμμα . . . Καὶ βολόδεσεν ἡ ψυχὴ
μέσα στὸ πέλαγο . . . .

Ἀνὸ κόσμοι ἀντίκρου ὁ ἕνας στὸν ἄλλο ἐστάθησαν βουβί : Οἱ τουρ-
κοὶ ποῦ ἔβλεπαν τὸ Ἰπτικό μας νὰ φεύγῃ πρὸς τὴν Ἐρυθραία κα' οἱ
Ἕλληνας ποῦ σκοτείνιασαν τὰ μάτια τους καὶ δὲν ἔβλεπαν πιά τίποτε
καὶ τίποτε δὲν ἤθελαν νὰ βλέπουν πιά . . .

Καὶ νὰ ἀπὸ τὸ λιμάνι οἱ πνοὲς τοῦ μπάτη φέρουν κάποιους
ἤχους . . . Τοῦς ἤχους ποῦ πρωτοσμίρησαν στὴ ψυχὴ μας ὅταν πρω-
τονοιώσαμε τὸν ἑαυτὸ μας. Τοῦς ἤχους ποῦ στὰ χρόνια τῆς σκλαβιάς
τοὺς σιγοψιθυρίζαμε στὰ βαθειὰ τῶν σπιτιῶν μας μὴ τοὺς ἀκούσῃ ὁ
τύραννος. Τοὺς ἤχους ποῦ μᾶς φτέρωναν . . .

Ἀπὸ ποῦ ἔρχονται οἱ ἤχοι αὐτοί ; Μὴ εἶνε ξεγέλασμα περιγελά-
στρας Μοίρας ; Μὴ βγαίνουν χωρὶς νὰ τὸ καταλαβαίνουν οἱ δυστυχισμέ-
νοι Μικρασιάτες, ἀπὸ τὴ ψυχὴ τους ; . . .

Πάνω ἀπὸ τὸ κατὰστροφμα τοῦ Γαλλικοῦ θωρηκτοῦ «Ἐρνέστος
Ρενάν», ἡ ὀρχήστρα ἔπαιζε τὸν Ἐθνικὸ μας Ὕμνο . . .

Ποιὸν χαιρετοῦν ; Τὴν Ἑλληνικὴ Σημαία ποῦ ἀπόψε κατεβάζεται
ἀπὸ τοὺς ἴστους στὴ Μικρασία καὶ ποῦ διπλώνεται γιὰ νὰ μὴ ξέρῃ
κανεὶς πότε πάλι θὰ κυματίσῃ στὶς πνοὲς τῆς Ἰωνικῆς αὔρας ; Χαι-
ρετοῦν τὸν Ἐθνικὸ Στόλο ποῦ φεύγει αὐτὴ τὴν στιγμή, μὲ τὴ
Ναυαρχίδα «Λήμνο» μπρὸς ; . . .

Νά, κάτι μαυρίζει σὰ φεῖδι πέρα πρὸς τὸ δρόμο τοῦ Κοκάργιαλη.
Εἶνε τὸ Ἑλληνικὸν Ἰπτικό ποῦ φεύγει . . . Πέρα πρὸς τὸ Ἐξώκαστρο
μαυρίζουν τὰ Καράβια μας ποῦ φεύγουν . . . Ἀπὸ τὸ Γαλλικὸ θωρη-
κτὸ ἀκούγονται οἱ νότες τοῦ Ἐθνικοῦ μας Ὕμνου . . .

Κι' ἀνοιγόλεισαν κάποια χεῖλη, ὄχι πιά νὰ ψιθυρίσουν τὸ δίστιχο
τοῦ σπαδιοῦ ποῦ τὸ γνωρίζουν ἀπὸ τὴν τρομερὴ του κόψι . . . Ὁχι !
γιατὶ τώρα πιά.

. . . . Εἶνε ὅλα σκοτεινά,
γιατὶ τὰ σκιαζε ἡ φοβέρα
καὶ τὰ πλάκωνε ἡ σκλαβιά . . . .

ΣΜΥΡΝΗ, 2 Μαΐου 1919. — τὸ 1^{ον} Ἰστικὸν Σύνταγμα τοῦ Συνταγματάρχου Γ. Σκανδαλίου,
Περὶ τῆ Προκυραΐα.

...οἱ ἴδιοι, ἀλλὰ Μαγιάτικη μέρα περνοῦσαν τὴν ἴδια προκυραΐα...

... Βραδυάζει... Τί συνέβηκε σήμερα; Τί τρ'ίνταξε τὴν Ἑλληνικὴ Μικρασιατικὴ ψυχὴ σήμερ';... Ἄλλοίμονο!... Τώρα βλέπουν καλὰ τὰ μάτια. Τώρα ὁ νοῦς δουλεύει καλὰ.... Κι' εἶδαν τὸν ἄγνω γκρεμὸ ποῦ ἀνοίχτηκεν ἔμπρός τους. Κι' ἐμέτρησαν τὴ συμφορὰ τους....

— Παναγιά μου!... —

Τὸ κλάμα τῶν φαντάρων

Μοῦ τὸ διηγῆθησαν. Κι' εἶνε τόσο βιθυστόχαστο τὸ ἐπικασόδιο αὐτό, τόσο παρασιατικὸ γιὰ τὴν ψυχικὴ κατάστασι τῶν φαντάρων.

Τὴ νύχτα τῆς Παρασκευῆς πρὸς τὸ Σίββατο. Ἡ στερογὴ Ἑλληνικὴ νύχτα τῆς Μικρασίας. Κάποιοι φυγάδες φαντάρη ἔφτασαν ἀπὸ τῆ Μαινεμένη στὸ χωριουδάκι Σκάλα τοῦ Παπᾶ, συνέχεια τοῦ Κορδαλιοῦ. Ἔφτασαν ἄγριοι καὶ ξετραχηλισμένοι.

— Πῶς ἔγινε αὐτὸ τὸ κακὸ; τοῦς ρωτᾷ ὁ παπᾶς τοῦ χωριοῦ. Τόσες θυσίαι; αἵματος χαμένες! Καὶ τώρα;

Οἱ φαντάρη δὲν μιλοῦσαν. Μὰ λίγο λίγο ἡ μορφή τους ἡμέρωνε καὶ σὲ λίγο ξέσπασε σ' ἓνα κλάμα.

— Καταραμένοι ὅσοι μᾶς γέλασαν, εἶπαν. Τί φταίμε ἑμεῖς; Ἔτσι μᾶς δασκάλευσαν τόσους μῆνες.

Κι' ἐξακολουθοῦσαν νὰ κλαῖνε σὰν μωρὰ παιδιὰ.

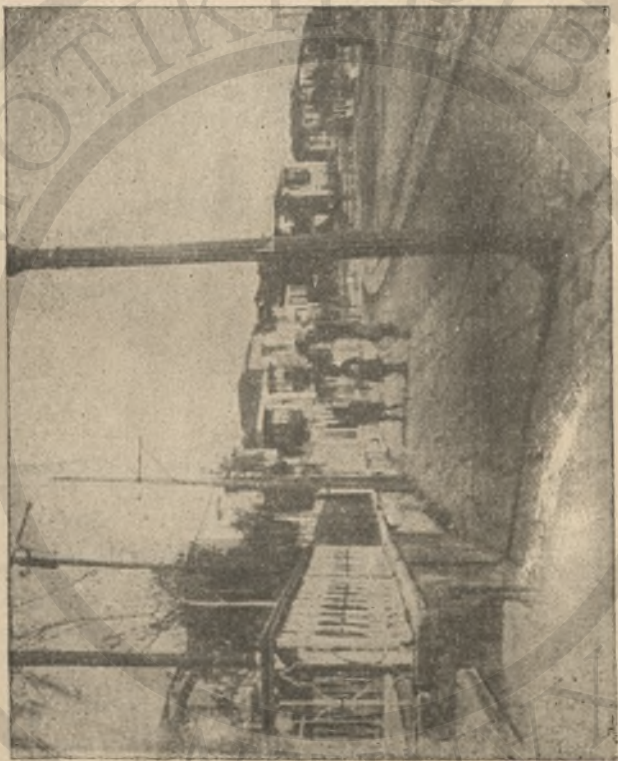
Στερογὴ ἀποχαιρετισιὰς

Ποῦ χέρι σύρθηκε τρεμάμενο τ' ἀπόγευμα τῆς Παρασκευῆς αὐτῆς στὴ συσκευὴ τοῦ ἀσυρμαίεν τῆς Σιρταῖας, τὴν ὥρα ποῦ τὸν συσκευάζαν γιὰ νὰ ξεπολύσῃ τὸ ραδιοτηλεγράφημα αὐτό:

«Σὰς ἀποχαιρετοῦμε ταύτην τὴν στιγμήν. Καταρασθῆτε τοὺς νεκροθάπτας τῆς Βασιλείας.»

Καμμιά ὑπογραφή, κι' ἀποδέκτης ὅλος ὁ κόσμος; ὁ Ἑλληνόκοσμος ποῦ ἀφίνοταν νὰ χροπαλαίψῃ στὴν ὁμορφίαν τοῦ χώρα ποῦ θὰ τὴν κοκκίνιζε σὲ λίγο τὸ αἷμα.

Μέσα στὸ σπαραγμὸ τοῦ ἀποχαιρετισμοῦ αὐτοῦ, πάλεται ἡ θλιμμένη καρδιὰ ὅλου τοῦ ἔθνους ποῦ δὲν ἔφταζε σὲ τίποτε γιὰ τὴν μεταστροφή αὐτῆ καὶ ποῦ τὸ μόνον τῆς αἰτίτημα εἶνε ὅτι εἶχ' βιθύτατα τὸ παρωτικό αἶσθημα καὶ τὰ φτερὰ πλατιά καὶ τὰ ὄνειρα ἀπέραντα. Πάλεται ἀπὸ πόνο γιὰ τοὺς καινούργιους Μίσητρας καὶ

Τὸ νεκρωμένο Κορδελιό

σκλάβους. Μὰ πάλλεται κι' ἀπὸ βαθειὰν ἀγανάκτησι γιὰ τοὺς κακούργους ποῦ τὰ θυοῖασαν ὅλα στὴ θυσία τοῦ βασιλικοῦ τους Εἰδώλου.

Σὰν ἐπιθανάτια κραυγὴ, τὸ ραδιοτηλεγράφημα αὐτὸ πέρασε πάνω ἀπὸ τὴ Μικρασία, τὴν Ἑλληνικὴ Μικρασία ποῦ πιά δὲν ὑπάρχει.

Ἡ νύχτα τῆς Μεγάλης Παρασκευῆς

Τὴ νύχτα αὐτὴ τῆς Παρασκευῆς — μιᾶς Μεγάλης Παρασκευῆς χωρὶς ἐλπίδα Πάσχα — ἡ Σμύρνη βρέθηκε στὸ χάος. Δὲ κυριαρχοῦσε κανεὶς. Ὁ Ἑλληνικὸς στρατὸς ἔφυγε. Στους δρόμους τοῦ Νυμφαίου, τῆς Μαινεμένης, τοῦ Τουρμπάλῃ ἐκάλπαζε πρὸς τὴν Σμύρνη τὸ τουρκικὸν ἵππικό.

Στὰ σοκάκια τῆς Σμύρνης ἀπόψε νυχτοπερπατητῆς ὁ Τρόμος, ἔκλεισε τὶς πόρτες ὅλες, ὅλα τὰ παράθυρα. Ἄγρυπνία μέσα στὰ βαθεῖα τῶν σπιτιῶν.

Πάνω ἀπὸ τὴν Σμύρνη κυριαρχοῦσε μὲ μύριες φωνές ἡ ἄγρια φοβέρα:

— Αὔριο ἔρχονται οἱ τουρκοὶ !

ᾠ! ἄς μὴ ξημέρωνεν ἡ νύχτα αὐτὴ !

Ἔρχονται !... Ἔρχονται !...

Καὶ ξημέρωσεν ἡ μαύρη μέρα !

Βγῆκαν ἄνθρωποι ἀπὸ τὰ σπίτια τους σὰν μεθυσμένοι, σὰν ἀφιονισμένοι, σὰν τρελλοί. Λὲς καὶ χτυποῦσαν μύριες καμπάνες καὶ καλονοῦσαν τὸν κόσμο σὲ κάποια κηδεῖα !

Ποῦ πῆγαιναν ; Κανεὶς δὲν ἤξερε !

Ἔρχονται !... Ἔρχονται ! !... !

Καὶ δὲν ἔμοιαζαν μ' ἀνθρώπους. Κι' ἦσαν σὰν ζωτικά. Κι' ἦσαν σὰν τρελλοί. Κι' ἦσαν τρελλοί.....

Ξεμαλλιασμένες κοπέλλες, ἀλλόφρονες, ἄντρες, γυναῖκες, γέροι, γορηές, παιδιὰ, ποῦ ὁ τρόμος τοὺς ἔδωκε τὴ δύναμι νὰ σέρονουν τὰ κουρέλια τοῦ κορμιοῦ τους :

— Ἔρχονται !... Ἔρχονται !...

Μιὰ ἀγοριάδα χύθηκε παντοῦ.

Τὰ Καράβια !...

Γεμάτη ἡ Προκυμαία, ἡ Παράλληλος, κι' οἱ ἀσθηεῖς ὅλες ποῦ φέρνουν στὴ θάλασσα. Κι' ὅλα τὰ μάτια ἐστραμμένα πρὸς τὸ πέλαγο. Ποῦ εἶνε τὰ καράβια ποῦ θὰ τοὺς πάρουν ἀπὸ τὴν κόλασιν αὐτῆ ;...

Οἱ ὥρες περνοῦν, ὅλα μέσα στὴ ψυχῆ τους μιλοῦν γιὰ κάποιον χαμό. Τὸ θεριὸ νάτο, ἔρχεται, φτάνει, ἀπλώνει τὰ νύχια του, δείχνει τὰ δόντια του. Ἀπὸ κάποιες φυλλωσιές ξεκίνησαν καὶ τὰ μαῦρα κοπάδια τῶν κοράκων, πεινασμένα.. Μὰ πεινασμένα καὶ τὰ ψάρια στὴ θάλασσα... Θὰ βροῦν σήμερα, ἀπόψε, αὔριο, πλούσια συμπόσια νὰ χορτάσουν...

Τὰ καράβια ! τὰ καράβια !... Ἀλλοίμονο ! δέ φαίνονται...

Καὶ θυμοῦνται τὰ καράβια ποῦ μιὰ Μαγιάτικην αὐγούλα ἔφεραν τὴν ἐλευθερία στὴν Σμύρνη.

Ξαναφοροῦν τὶς ἀλυσίδες...

Ποδοβολιτὸ ἱππικοῦ...

Ποῖο ἱππικό ; Τὸ δικό μας τράβηξε χτέες πρὸς τὸν Τσεσμέ...

— Παναγιά μου !...

Αὐτὴ ἡ κραγγὴ ἀνέβηκεν ἀπὸ μυριάδες στήθη σὰ δέησι, σὰν παρὰ κλησι στὸν Οὐρανό.

Νάτο, τὸ ἱππικό, τὸ τούρκικο ἱππικό, στρέφει ἀπὸ τὴν καμπὴ τῶν Μπάνιων, ἔρχεται, χύνεται στὴν Προκυμαία σὰν μαῦρος χεῖμαρρος. Πίσω του τώρα θ' ἀνοίξῃ ἓνα βαθὺ ποτάμι κόκκινο, κατακκόνο, ἀπὸ αἷμα, ἀπὸ τὸ αἷμα τῶν Ἑλλήνων ποῦ ξαναφοροῦν τὶς ἀλυσίδες τῆς σκλαβιάς, ποῦ θὰ ξαναματώσουν τὰ κεφάλια τους στὰ καινούρια ἀγκαθωτὰ στεφάνια τοῦ μαρτιρίου τους, ποῦ θ' ἀνέβουν στὸ Μέγα θυσιαστήριο θυσία αἰώνια κι' ἀτέλειωτη, θυσία Μοιραία τῆς Φυλῆς μας... Κι' ἔσκυψαν τὸ κεφάλι, κι' ἔκλεισαν τὰ μάτια νὰ μὴ δοῦν. Σκοτάδι μέσα τους, γύρω τους μιὰ κόκκινη, κατακκόκινη θάλασσα...

Ἔσφιξαν μανάδες τὰ παιδιὰ τους στὴν ἀγκάλιά...

Ἵδιος παλῆος θρηῆνος

Τὸ ἱππικό τὸ τούρκικο περνᾷ τὴ προκυμαία. Στὶς φυσιογνωμίες τῶν ἀξιωματικῶν καὶ τῶν ἱππέων, τοῦ ἐνθουσιασμοῦ ἢ ἐκφρασις δύσκολα ἔκρυψε τὴν ἐκπληξι ποῦ ἐνοιῶθαν. Δὲν μποροῦσαν καλὰ καλὰ

νά πιστέψουν στὸ θρίαμβό τους, ἓνα τόσον εὐκολο θρίαμβο ποῦ ἐδό-
λεψε καὶ τὸν ἐτοίμασεν ὄχι ἢ Ἄγκυρα, ὄχι ἢ Μόσχα, ἀλλ' ἢ Ἀθήνα
Τὸ Μενίδι...

Τὸ ἱππικὸ περὶ τὴν προκυμαία, προχωρεῖ πρὸς τὸ Διοικητήριο...

Κατεβαίνει ἡ τουρκία ἀπὸ τοῦ ψηλῆς μαχιάδες της. Τουρκά-
λες δίνουν τὴ μεταξωτὴ μὲ τὰ χρυσὰ κρόσια σημαία, ποῦ θὰ πύρη
τὸν τόπο τῆς Γαλανόλευκης, στὸν ἀψηλὸν ἰστό τοῦ Κονακιοῦ... Τῆ
σημαία αὐτὴ τὴν ἔρραβαν καὶ τὴν κεντοῦσαν τουρκάλες τῆς Σμύρνης,
ὑπὸ τὴν προστασία τῆς Ἑλληνικῆς πολιτικῆς διοικήσεως τοῦ Μαύρου
Ἀρμολογῆ ποῦ ἐφεῦρε τὴν ἀψυχολόγητη συνταγὴ τῆς πολιτικῆς σκοπι-
μότητος εἰς βίαιος τῶν Ἑλλήνων τῆς Μικρασίας... Ἀνάθεμά τον.

Ἕνας ἀλλάλαγμός ἐσκέπασε τὰ πάντα. Καὶ σὲ λίγ... σὲ λίγο, τὰ
πάντα σκέπασεν ὁ Θρῆνος, ἓνα Θρῆνος, ὁ ἴδιος ποῦ χύθηκε καὶ στοὺς
δρόμους τοῦ Βυζαντίου, ὅταν τὰ στίφη τοῦ Περθητῆ περνοῦσαν τὴ
Χρυσόπορτα...

Ἡ μὴνὴ ἀνεστάσις

Μπροστὰ στὸ τελωνεῖο ἓνα; Μικρασιάτης στρατιώτης; μας, ἔρριξε
μὰ χειροβομβίδα στὸν Τυρκο ἀξωματικὸ ποῦ διοικοῦσε τὸ ἱππικὸ
αὐτὸ καὶ τὸν πλήγωσε στὸ μάγουλο.

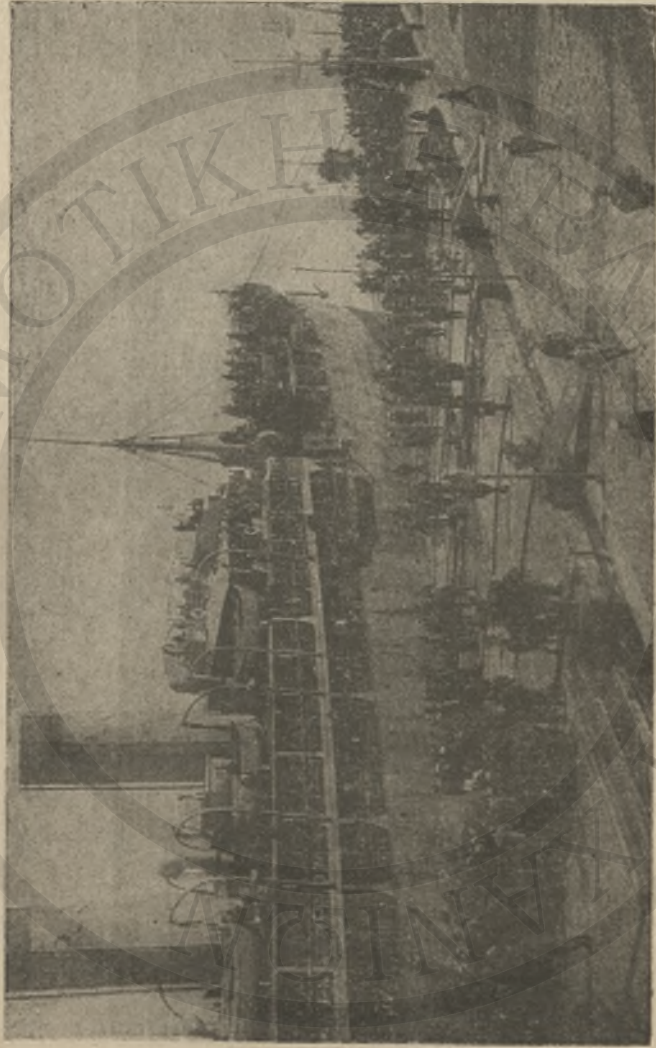
Αὐτὴ ἦταν ἡ μοναδικὴ ἀντίστασις τῆς Σμύρνης στὴν εἴσοδο τοῦ
τούρκου. Καὶ μορῶσεν ἡ ἀντίστασις αὐτὴ νὰ εἶνε σοβαρὰ, δυνατὴ,
ἀποτελεσματικὴ. Ὅπως τὴν σκέφτηκαν καὶ τὴν μελέτησαν καὶ τὴν
πρότειναν πατριῶται Μικρασιῆτες καὶ Πολῖτες καὶ πολλοὶ ἀξωματικοί,
προτείνοντες τὸ Μικρασιατικὸν Κίνημα.

Μὲ ἔπρεπεν ἡ Αὐλὴ, ἡ κλίμα της, οἱ Μοιραῖοι Κυβερνῆται τῆς
Ἑλλάδος, νὰ πολεμήσουν αὐτὸ τὸ κίνημα, ὅπως πολέμησαν κάθε
κίνημα ποῦ γενόταν γὰ τὴν σωτηρία τῆς Πατρίδος.

Τὴν διεύθυναν τοῦ πολέμου κατὰ τοῦ Κινήματος, τὴν ἀνέλαβεν ὁ
Πρίγκηψ Νικόλαος. Ἐστειλεν ἀμέσως ἀξωματικὸν καὶ ὀπλίται; τῆς
ἐμπιστοσύνης του στὴν Μικρασία νὰ κηρύξουν τὸ Ἐδαγγέλιον τοῦ
Ντιμωφτισμοῦ καὶ νὰ συστήθουν νὰ μὴ λάβῃ μέρος κανεὶς στὸ Κίνημα.

Ὁ φίλος κ. Στυλιανὸς Πρωτονοτάρης στὸ ἀποκαλυπτικὸ του βι-
βλίο «Ἡ προδοθεῖσα Ἑλλά;» ἀναφέρει ὅτι ὁ Συνταγματάρχης Σκυ-
ρός, ἀρχηγὸς τοῦ Πεζικοῦ τῆς 13ης Μεραρίας, συγκέντρωσε τὸν Ἀ-
πρίλιον τοῦ 1922 μὲτ' ὀμάδα ἀξωματικῶν καὶ τοὺς εἶπε, ὅτι ἐργόμε-
νος ἀπὸ τὴν Ἀθήνα, «*Εἶναι κομιστῆς τῶν ἀντιλήψεων τοῦ Βασι-
λέως, τῆς Κυβερνήσεως καὶ τοῦ Σεργιάδη, σύμφωνα μὲ τὸς ὁποῖ-
ες ἡ Δικρασία εἶναι γάργυρα καὶ δεῖ χρειάζεται χειρουργικὴ ἐπέμ-
βασις.*»

ΣΜΥΡΝΗ, 2 Μαΐου 1922.—'Η «Πατρὶς» πλεύσας στὴν Προκυμαία γὰρ ν' ἀποβιβασθῆ
τὸ 1,58 ἑξώφωνο Σύνταγμα.

... καὶ θυμῶνται τὰ καθάρια πού μὰ Μαγιάτικην αὐτοῦλα ἔφεραν τὴν ἑλευθερία σὴν Σμύρνη...

Μέσα στις άλλες ενέργειες τῷ μισελληνος Προϊγκηπος ἦταν καὶ ἡ ἀντικατάσταση τοῦ Παπούλα. Ἔπρεπε νὰ βρεθῆ ἓνας τρελλὸς ἢ προδότης Ἀρχιστρατήγος, γιὰ νὰ ἐκτελέσῃ ὅσα ἀπεφάσισαν οἱ Προδοταί τῶν Ἀθηνῶν. Καὶ βρέθηκεν ὁ Χατζηανέστης.

Τὸ μαρτύριο τοῦ Μητροπολίτη

Ἡ ἀγωνιώδης κραυγὴ

— Ἔρχεται! Ἔρχεται!

ποῦ γέμισε τοὺς δρόμους τῆς Σμύρνης, τὸ πρωὶ τοῦ Σαββάτου, ὅταν πρωτοφάνηκε τὸ τούρκικο ἱππικὸ, βρῆκε τὸ Μητροπολίτη Σμύρνης Χρυσόστομο Καλαφάτη στὴ μεγάλη αἴθουσα τῆς Μητροπόλεως, μαζί μὲ τὸ Μητροπολίτη Ἐφέσου Χ' Σιαύρου.

— Ἀδελφέ, τί θὰ κάνουμε; τὸν ρωτᾷ ὁ Ἐφέσου.

— Προσπάθησε νὰ σωθῆς ἐσὺ, τοῦ ἀπαντᾷ ὁ Σμύρνης; κι' ἐγὼ ἔχω τὸ σχέδιό μου. Πήγαινε ἐὺ, τοῦ προσθέτει στὸν τόνο τὸν βιαστικὸ ποῦ συήθιζε νὰ μιλά. Κι' ἔδωκε διαταγὴ νὰ τοῦ μαζέψουν τ' ἄμφια καὶ τὰ ἐγγράφια του σὲ βαλίτσες.

Σὲ λίγο ἔμεινε μόνος στὴν αἴθουσα. Γύρισε τὰ θολὰ του μάτια στὸς τοίχους, ὅπου κοίμονταν οἱ φωτογραφίες τῶν φίλων του ἀξιωματικῶν, — μιὰ πινακοθήκη ἡρώων. Πόσα τοῦ δὲ θυμίζαν οἱ φωτογραφίες αὐτές!

Ἐξω ἀπὸ τὴ Μητρόπολι κυριαρχοῦσε πάντα ἡ ἀγωνιώδης κραυγὴ:

— Ἔρχεται! Ἔρχεται!

Ὁ Χρυσόστομος γύρισε κι' εἶδε τὸν πελώριο πίνακα τοῦ Πουλάκου, ποῦ παρίστανε τὸ μαρτύριο τοῦ Ἁγίου Πολυκάρπου πάνω στὸ Στάδιο τῆς Σμύρνης. Κι' ἐγονάτισε. Ὅταν σηκώθηκεν εἶχε πιά πῆρει τὴν ἀπόφασί του. Θ' ἀκολουθοῦσε τὸν Ἅγιο Πολυκάρπο στὸ μαρτύριό του.

— Δεσπότη, τί κάνεις; τοῦ ἔλεγαν οἱ οἰκείοί του. Ἐλα, Ἐλα νὰ σωθῆς.

Ὁ Χρυσόστομος δὲν ἀπήντησε. Τὰ μάτια του καρφώθηκαν στὴ μεγάλη εἰκονογραφία ποῦ παρίστανε τὸν Ἐθνομάρτυρα τοῦ 21, τὸν Πατριάρχη Γρηγόριο τὸν Ε' μὲ τὸ χερί ὑψωμένο πρὸς τὸ Θεό.

Καὶ τότε ἄκουσαν οἱ τριγύρω του τὰ λόγια αὐτά:

— Τὸν ξέρω τὸ δρόμο .....

Ὁ νοῦς του ἴσως ἔτρεχε σὲ πρρασμένες εὐτυχημένες μέρες, ὅταν εὐλογοῦσε τὸν ἐλευθερωτὴ στρατό μας.....

Καὶ πιά δὲν τοὺς μίλησε... Καὶ πρόσμενε....:

Στις 3 1)2 τὸ ἀπόγευμα ἦλθεν ὁ Τούρκος Ἀρχιστράτηγος μ' ἓνα χωροφύλακα.

— Σὲ ζητᾷ ὁ Φρούραρχος Σαλήχ Ζακὴ Ἐφέντης, τοῦ εἶπε.

ΣΜΥΡΝΗ. 6 'Ιουνίου 1919. — "Ο Μητροπολίτης Σμύρνης ἐν μέσῳ τῶν ἀξιωματεκόντων τοῦ
Γ' 'Ιμπεριοῦ Συντάγματος, τοῦ Συνταγματάρχου Γ. Σκηνιάλη.

(Ο) τοῦς του ἴσου ἔτοξε οὐ παρασιμένεσ ἐντυχιόμενεσ μέρεσ, ὅταν εὐλογοῦσε
τον ἑλευθεροτή σισατό μασ...

Καὶ τὸν πῆραν στὸ Φρουραρχεῖο μ' ἓνα κλειστὸ αὐτοκίνητο. Ὁ Φρούραρχος τοῦ ἔδωκε τὴν προκήρυξι τοῦ Στρατιωτικοῦ νόμου καὶ τοῦ εἶπε νὰ τὴν ἀνακοινώσῃ στοὺς κατοίκους. Καὶ μὲ τὸ ἴδιο αὐτοκίνητο τὸν ἔφεραν πίσω στὴ Μητρόπολι.

Ἡ προκήρυξις διέταξε τὴν ἀπαγόρευσι τῆς κυκλοφορίας ὕστερα ἀπὸ τὴν 7 τὸ βράδυ, τὴν παράδοσι τῶν ὄπλων σὲ 48 ὥρας καὶ τὸ παρυσίασμα τῶν κρυμμένων στρατιωτικῶν καὶ τῶν ἐντοπίων στρατευσίμων στὸ ἴδιο χρονικὸ διάστημα. Ὅσοι παρακούσουν θὰ τουφεκισθῶν.

Στῆς 7 1)2 τὸ βράδυ ξανάρχεται στὴ Μητρόπολι, ὁ ἴδιος Ἀρχιαστυνόμος μὲ δύο στρατιῶτες μ' ἐφ' ὄπλου λόγῃ καὶ ζήτησε νὰ πάρῃ τὸ Μητροπολίτη μὲ μερικὸν προκρίτουσ τοῦ τοῦσ θέλει ὁ Νουρεδὶν Πασᾶς.

— Δὲν βρίσκειται κανεὶς πρόκριτος στὴ Μητρόπολι, ἀπαντᾷ ὁ Δεσπότης.

Πῆρε τότε ὁ Ἀρχιαστυνόμος τὸν κλητῆρα τῆς Μητροπόλεως Θωμᾶ καὶ τοὺς στρατιῶτες μὲ τ' αὐτοκίνητο. Πῆγαν νὰ βροῦν στὰ σπίτια τοὺς τοὺς Δημογέροντας Ν. Τσοιρουκτσόγλου, Κλιμάνογλου καὶ Παντελῆ Κασάπογλου. — ὁ τελευταῖος εἶχε φύγει στὴν Ἀθήνα. — Καὶ στὴς 8 γύρισε στὴ Μητρόπολι ὁ Ἀρχιαστυνόμος μὲ τὸν Τσοιρουκτσόγλου καὶ τὸν Κλιμάνογλου, πῆρε καὶ τὸν Μητροπολίτη καὶ τράβηξαν γιὰ τὸ Διοικητήριον. Πῆγε μαζὶ καὶ ὁ κλητῆρας Θωμᾶς, ποῦ σώθηκεν ὕστερα καὶ βρίσκειται τώρα στὴν Ἀθήνα.

Ὁ στρατηγὸς Νουρεδὶν Πασᾶς δὲν γνωρίζονταν γιὰ πρώτη φορὰ μὲ τὸν Ἅγιο Σμύρνης. Εἶχαν ἰδωθῆ πολλὰς φορές, ὅταν ὁ ἀπαίσιος αὐτὸς πασᾶς ἦταν Βαλῆς Σμύρνης, τοὺς στερενοὺς μῆνες τοῦ 1918 καὶ τοὺς πρώτους τοῦ 1919. Τὴν ἐποχὴν ἐκεῖνη, πρόδρομος ὁ Νουρεδὶν τοῦ Μουσταφᾶ Κεμάλ, ὠργάνωσε στὸ νομὸ Ἀϊδινίου τὸ περίφημὸ Σωματεῖο τῆς Ἐθνικῆς Ὀθωμανικῆς Ἀμύνης (Μουσταφᾶ—ὶ Χουκοῦκ Ὀσμανιέ Τζεμιετί), τοῦ ὁποίου οἱ πρῶτες ἐκδηλώσεις ἐσημειώθηκαν σὲ φόνους χριστιανῶν στὸ Βουτζᾶ, στὴ συνοικία τοῦ Ἄη-Τρίφωνα μέσα στὴ Σμύρνη, στὴ Μαγνησία, στὸ Καϊσάρη καὶ σ' ὅλη τὴν ἔπαιθρο χώρα (1).

Ὁ Ἀρχιαστυνόμος παρουσίασε τὸ Μητροπολίτη στὸ Νουρεδὶν πασᾶ.

— Δὲν πιστεὺς βέβαια νὰ ξαναἰδωθοῦμε, τοῦ λέγει ὁ Νουρεδὶν. Τὸ χέρι ποῦ μοῦ δίνεις δὲν τὸ πιάνω, γιὰτὶ δὲ θέλω νὰ λερώσω τὸ χέρι μου. Ἐγὼ ἔδω τίς ἀποδείξεις τῆς ἀτιμίας σου. Ἐγὼ δὲ σὲ δικάζω. Θὰ σὲ δικάσῃ τὸ πλῆθος, ποῦ σὲ περιμένει κάτω καὶ θὰ σὲ τιμωρήσῃ ὅπως σου ἀξίζει.

1). Ἴδε βλῆλο μου : «La mission civilisatrice de l'Armée Hellénique en Asie-Mineure» ἐκδοσις 1922, σελίδας 53.

Με τέτοια γλώσσα μιλούσε στο Χρυσόστομο και ο άπαισιος Στεργιάδης.

Και τὸν ἔδωξε μαζί με τὸν Τσουρουκτσόγλου και τὸν Κλιμάνογλου.

Κάτω ὁ τουρκικὸς ὄχλος ἐμσίητο, προσμένοντας τὸ Χρυσόστομο, τοῦ γαλήνιος κατέβηκε τις σκάλες, τις ἴδιες σκάλες ποῦ τις κατέβηκε τόσες φορές διωχμένος ἀπ' τὸ Στεργιάδη, γαλήνιος σὰν ἄνθρωπος ποῦ πήρε τὴν ἀπόφασιν νὰ θυσιασθῆ.

Ἐδῶ ὑπάρχει κάποιον σκοτεινὸ σημεῖο. Ὁ κ. Ρενέ Πινώ στὸ βιβλίον του «Ὁ θάνατος τῆς Σμύρνης» γράφει πῶς τὴν ἴδιαν ὥρα τὸν ἄρπαξε τὸ πλῆθος και τὸν τυράνησε. Αὐτὸ δὲν εἶνε ἀκριβές. Φαίνεται πῶς ὁ Νουρεδιν ἤθελε τὸ μαρτύριον τοῦ Χρυσοστόμου νὰ γίνῃ μέρα, νὰ τὸ ἀπολάβῃ ὅλος ὁ Τουρκόκοσμος και νὰ τὸ πονέσῃ ὅλος ὁ Ἑλληνόκοσμος. Καὶ τὸν κράτησε σὲ κάποιον δωμάτιον τοῦ Φρουρουχείου, τὴ νύχτα αὐτὴ τοῦ Σαββίτου. Αὐτὸ ἐξακριβώνεται ἀπὸ τὸ γεγονός ὅτι στὶς 10 τῆς νύχτας αὐτῆς, ἦρθ· κάποιος τουρκοκρατηκὸς στὴν Μητρόπολιν κι ἔφερε μιὰ κάρτα τοῦ Χρυσόστομου στὸν ἀδελφὸ του Εὐγένιον — ποῦ κρέμασαν ὕστερ· οἱ Τούρκοι στὸ Νύμφαιον — ποῦ τοῦ γράφει: «Μὴ με περιμένετε πιά.»

Τὴν ἄλλη μέρα, Κυριακὴ, 28 Αὐγούστου τὸ ἀπόγευμα, ἦρθε στὴ Μητρόπολιν ὁ καθ· ἰσης τῆς Τραπεζῆς τῶν Ἀθηνῶν Νιαίτης κι εἶπε πῶς τὸ Δεσπότη «τὸν χάλασαν.»

Λίγο πρὶν τὸ μεσημέρι τῆς Κυριακῆς, ἐβγαλαν τὸ Μητροπολίτη ἀπὸ τὸ Φρουραρχεῖον.

— Νὰ οἱ δικαιοσύνης σου και οἱ τζελάτηδες σου (δήμιοι), τοῦ εἶπεν ὁ Φρούρηχος συνταγματάρχης Σαίηχ Ζακὴ Ἐφέντης.

Και τὸν παράδωσε στὸ μαινόμενον ὄχλον ποῦ ἀποβραδύς ξημερώθηκε ἐκεῖ — βιβμένιος ἀπὸ τὸ Νουρεδιν — νὰ τὸν προσμένῃ.

Κι ἄρχινᾷ τὸ μαρτύριον.

Ὁ δρόμος ἀπ' τὴν Πλατεία τοῦ Διοικητηρίου ὡς τὴν Πλατεία τοῦ Ἰκί Τσασμέ — Τουρκικὴ συνοικία τῆς Σμύρνης — ἀγρίεψεν ἀπὸ τὸ μαρτύριον τοῦ καινούργιου αὐτοῦ Ἐθνομάρτυρα.

Τοῦ ἐβγαλαν με ξιφοόγη τὰ μάτια, τοῦ ἐκοψαν τ' αὐτιά και τὴ γλώσσα. Τὸν ἔσπραν ἀπὸ τὰ γένηια και τὰ υἰαλλιά. Γύρω ἀπ' τὸ σῶμά του ἔστησεν ἡ ἀπάνθρωπη, ἡ ἀφάνταστα βάρβαρη τουρκικὴ μαγία τὸν πὸ φριχτὸ χορό. Δὲν ἄφησαν τίποτε τὸ σκληρὸ και τὸ ἐξευτελιστικὸ ποῦ νὰ μὴ τὸ κάμουν στὸ ἀφανισμένο και μισοσκοτωμένο κορμί τοῦ Χρυσόστομου.

Κι ἐσύρθηκεν ἔτσι, ὡς τοὺς Ἰκί-Τσασμέ, ὁ γέρον Μητροπολίτης Σμύρνης, κατακομματιασμένος. Ἀπὸ τὸ κορμί του, ἐκεῖ, τὸ μεθυσμένο ἀπὸ κτηνωδία πλῆθος πήρε ἀπὸ ἓνα κομματί τῆς σάρκας τοῦ Χρυσοστόμου γιὰ φυλαχτὸ ματωμένο. Τὸ κεφάλι του με τὰ βγαλμένα τὰ μάτια, κομμένα τ' αὐτιά και τὴ γλώσσα, με τὰ γένηια ξεροζωμένα και

μαῦρο ἀπὸ τὸ ξύλο, αἱματοστάλαχτο τὸ ἔμπηξαν στήν πατερίτσα του καὶ ἡ πομπή μαινομένη ἀπὸ βλαστήμιες καὶ σαρκασμὸ, τὸ περιέφερε στοὺς Τουρκομαχαλάδες.

Τὴν ἴδιαν ὥρα ὁ Τσουρδουτσόγλου καὶ ὁ Κλιμάνογλου μαρτυροῦσαν, δεμένοι ἀπὸ τὰ πόδια, πίσω ἀπὸ ἓνα αὐτοκίνητο ποῦ ἀκολουθοῦσε τὸν ὄγλο ποῦ τυραννοῦσε τὸν Μητροπολίτη.

Ὁ σῶζων ἑαυτὸν, σωθήτω

Αὐτὸ ποῦ λένε, πῶς ἔρχονται στιγμὲς ποῦ χάνει ἡ μάνα τὸ παιδί καὶ τὸ παιδί τὴ μάνα, ἐδῶ πῆρε μιὰν ἄλλη μορφή, πῶς δραματικὴ. Μέσα στὰ κύματα τοῦ ἔξαλλου πλήθους, μέσα στὸ κυνηγητὸ τῶν φλογῶν, λύθησαν οἱ ἄλλοι δεσμοὶ τοῦ φίλτρου. Μέσα στήν κόλασι, μέσα στοὺς κύκλους τοῦ θανάτου ποῦ ἀπὸ παντοῦ κύκλωνε τ' ἀνθρώπινα αὐτὰ κοπάδια, κανεὶς δὲ μποροῦσε νὰ σκέφτεται τίποτε, νὰ θυμηθῆ τίποτε. Σὰν νὰ βρέθηκε μόνος στὸν κόσμο. Σὰ νὰ μὴν εἶχε κανένα. Καὶ χωρίστηκαν. Καὶ χάθηκαν μέσα στήν κοσμοπλημμύρα. Γιὰ μιὰ στιγμή συνέρχονταν. «Ποῦ εἶνε τὸ παιδί μου ;» «Ποῦ εἶνε ἡ μάνα μου ;» Κι' ἀκουγες φωνὲς ποῦ ράγιζαν καὶ τίς πέτρες. Κι' ἀκουγες κραυγὲς φρίκης καὶ σπαρακτικὲς ἐπικλήσεις ποῦ ἐχάνονταν μέσα στὸν γενικὸ γόο, στὸν θρήνο τὸν ἀτέλειωτο.

Σφαλοῦσαν τὰ μάτια, καὶ μέσα τους ἡ φρίκη ἄπλωνε τίς πῶς δραματικὲς εἰκόνας. Τ' ἀνοίγαν κι' ἀγρίεβαν οἱ ψυχὲς τους ἀπὸ τὸ σπαρακτικὸ θέαμα ποῦ ἄπλωνε τριγύρω τους καὶ κοντὰ τους καὶ πάνω ἀπὸ τὸ κεφάλι τους, ὁ Ὁλεθρος.

Κι' ὀλοένα κατέβαιναν στήν Προκυμαία κύματα καινούρια ἀνθρώπων, κυνηγημένων ἀπὸ τίς φλόγες καὶ τίς σφαῖρες...

Οἱ πύρινες γλώσσες

Ἀπὸ ποῦ χύνεται ἡ φωτιά αὐτὴ καὶ μὲ χίλιες γλώσσες πύρινες ζῶνει τὴ Σμύρνη καὶ σ' ἓνα πελώριο μεγαλόπρεπο, φορμαστικὰ μεγαλόπρεπο πυροτέχνημα, ἀψηλῶνει πρὸς τὸν οὐρανὸ τὴ στεφρὴν ἀναλαμπὴ τῆς Μικρασιατικῆς Ἑλληνικῆς ζωῆς ; Ποιὰ γῆ ἀνοίξε καὶ ξέβρασε τὰ τέρατα αὐτὰ ποῦ μὲ τὸ δαυλὸ στὸ χέρι καὶ μὲ τενεκέδες βενζίνα, ἀρχινώντας ἀπὸ τοὺς πάνω μαχαλάδες, ἐβάλθηκαν νὰ κάνουν στάχτη τὴν πανώρηα Σμύρνη, τὴν Γκιαροῦρ Ἰσιμίρ, τὴν Σμύρνη «ποῦ μὲ τὸ περιγιάλι της ἔγινε πι' ὄμορφη, γιὰτὶ ἔγινεν Ἑλληνικὴ», ὅπως τὴν τραγουδοῦσεν ἡ λαϊκὴ Ἑλληνικὴ περφηφάνεια ;

Σταματᾶ ὁ νοῦς !

Ἀπὸ παντοῦ φλόγες. Ἔργαιναν οἱ κάτοικοι στοὺς δρόμους γιὰ νὰ σωθοῦν ἀπὸ τὴ φωτιά κι' ἔπεφταν πάνω στὰ δολοφόνα μυθραλλιοβόλα καὶ τουφέκια, ποῦ τὰ κρατοῦσαν τὰ τέρατα ποῦ λὲς βγήκαν στοὺς δρόμους τῆς Σμύρνης γι' ἀνθρωποκυνῆγι !...

Κι' ἔτρεχαν πρὸς τὴν Προκυμαία πατώντας πάνω σὲ πτώματα ! Πόσες καὶ πόσοι πατοῦσαν τὰ πτώματα δικῶν τους ἀνθρώπων, ποῦ τοὺς ἄφιναν ἐκεῖ, ἄλλους νεκροὺς κι' ἄλλους ἀκόμη νὰ παλεύουν μὲ τὸ Χάρο, χωρὶς νὰ μποροῦν νὰ σκύβουν γιὰ τὸ χᾶδι τοῦ στεροῦ φιλοῦ !... Κι' ἔφευγαν, καὶ πίσω τους τώρα δὲν τοὺς κυνηγοῦσαν μονάχα οἱ φλόγες κι' οἱ σφαῖρες, ἀλλὰ τοὺς κυνηγοῦσαν κι' οἱ ἐπιθανάτιες φωνὲς τῶν ἀνθρώπων ποῦ ξεψυχοῦσαν στὸ δρόμο σὰν τὰ σκυλιά !...

Βιαστικὲς οἱ φλόγες ἔσπρωχναν. Βροχὴ τὰ βόλια σφύριζαν, ἀναζητώντας σάρκα νὰ χορτάσουν !...

Κι' ἡ Προκυμαία ποῦ τὴν εἶχεν ἀγιάσει τὸ πέρασμα τοῦ Ἐλευθερωτῆ Ἑλληνικοῦ Στρατοῦ, τόπος τώρα Μαρτυρίου...

Οἱ θυσίες

Κι' ἀπὸ τίς φλόγες, κι' ἀπὸ τίς σφαῖρες, μιὰ πιὸ φορικτὴ συμφορὰ : Οἱ ἄγριοι τοῦ καινούριου Ταμερλάνου τῆς Ανατολῆς, ποῦ ἔσερναν ἀπὸ τ' ἀνθρωποκοπάδια αὐτὰ τίς δημορφες Ἑλληνοπούλες, τὰ δημορφα Ἑλληνόπουλα, σιλάβους στὶς κτηνώδεις ὁρμές τους...

Τραβοῦσαν ἀπὸ τίς ἀγκαλιὲς τῶν μαυράδων τὰ κορίτσια τους. Σὲ τέτοιους χωρισμοὺς ξεψύχησαν μάνες, ξεψύχησαν καὶ κορίτσια. Καὶ τὰ σφιξίματα τῆς μάνας μὲ τὴν κόρη, τὰ ξεδιάλυνε τὸ μαχαίρι. Καὶ τὸ κορίτσι ἀπὸ τὴν ἀγκαλιὰ τοῦ ἀρπαγὸς τῆς, πολλὲς φορὲς ἔβλεπε τὴ μάνα τῆς νὰ κολυμπᾷ στὸ αἷμα !... Κι' ἔπνιξαν μάνες τίς ὄρηες κόρες τους πρὶν τίς πνίξι, ὥστερα ἀπὸ τὸν χορτασμὸ τῆς σάρκας του, ὁ τζέτης. Κι' ἔπασαν παρθένες στὰ πηγᾶδια, ἄλλες γιὰ νὰ μὴ παραδοθοῦν, κι' ἄλλες γιὰ νὰ κρύψουν τὴ ντροπὴ τους.

Ζωντανοὶ μέσα σὲ τάφους

Κι' ἦρθαν οἱ καιροὶ ποῦ οἱ ζωντανοὶ ζοῦλευαν τοὺς πεθαμένους !

Γέμισε τὸ Νεκροταφεῖο τοῦ Διπραγατισοῦ ἀπὸ γυναικόπαιδα. Ἔσερναν ὡς ἐκεῖ, μαυράδες ξεφρενιασμένες ἀπὸ τρόμο, τὰ κορίτσια τους. Κοντὰ στοὺς πεθαμένους, φαντάστηκαν τὰ Ἱερὰ Ἄσυλα, ποῦ σταματᾷ μπροστά τους κάθε βία καὶ κτηνωδία.

Μὰ οὔτε ἐδῶ δὲ σταματᾷ ὁ τοῦρκος ποῦ τὸν μέθυσε μιὰ νίκη

ΕΜΠΝΗ, 2 Μαΐου 1919—Οι Έλληνες με την παύρα ειρήνη του Βελζίου (έργο του καλλιτέχνη **Γ. Προκοπίου**), χαιρετούν την άφιξη: στη **Πύλη του 1918** Εθνομικόν Συνεργάτες, τὸν συνταγματάρχη **Δ. Σταυριανουπόδου**.

*Κι' ἡ Προκυαία ποῦ τὴν εἶχεν ἀγιάσει τὸ πέδασμα τοῦ λανθασμένη Ἑλληνικὸς Στρατοῦ,
ἴσως τὴρα τοῦ Μαρτυρίου...*

χωρίς μάχη! Κι' ὁ τόπος τῆς αἰώνιας γαλήνης, τὸ λιμάνι ποῦ δὲ τὸ φτάνει ἢ ἐγκόσμια τρικυμία, ὁ τόπος ποῦ στῆ θύρα του σταματοῦν ὅλα, γιὰ τοὺς δυστυχησμένους σήμερα ἔγινε καινούριος ἀγωνίας σταθμός.

Σβυστὰ τὰ κανδύλια τῶν τάφων. Τὰ κυπαρίσσια σὰν μαῦρες λαμπάδες ὑψώνονται δεητικὰ στὸν οὐρανό, ποῦ ξάστερος κι' ὀλόλαμπρος σκεπάζει τὸ Μέγα Δράμα. Νεκροὶ καὶ ζωντανοὶ μαζί. Ὁ Θάνατος παράστεκε καὶ τοὺς νεκροὺς του καὶ τοὺς ζωντανούς. Ποιὸς θὰ εἶνε ζωντανὸς αὔριο τὸ βράδυ ;.....

Στὸ λιθόστρωτο τοῦ Δαραγατισοῦ δὲ σταματᾷ τὸ ποδοβολητὸ τῶν τζέτηδων. Συχνὰ φτάνουν καὶ κάποιες πνιγμένες φωνές ἀπὸ τὰ περιγυρα ποῦ καλοῦν βοήθεια !

Πάντα ὁ οὐρανὸς ξάστερος καὶ πάντα τὰ κυπαρίσσια δέονται. Καὶ κάτω ἢ ἴδια ἀγωνία τοῦ θανάτου.

Κι' ἡ ἀγωνία μεγαλώνει, ὅταν ἀρχινᾷ νὰ φέγγη. Τότε ἀνοίγουν τὰ κενοτάφια καὶ σφιλοῦν μέσα τίς Ἑλληνοπ ὕλες παρθένες, ὄχι πιά γιὰ νὰ μὴ τίς ὀῆ ὁ ἥλιος, ἀλλὰ νὰ μὴ τίς ὀῆ ὁ τούρκος καὶ τίς σύρη στὸ κτηνώδες μεθύσι του.....

Ἔτσι ἔμειναν ὅλη τὴ μέρα μέσα σιὸς τάφων, καὶ κάτω ἀπὸ τίς ταφόπετρες, συντροφιά μὲ τοὺς πεθαμένους. Τοῦς λιγοθυμοῦσεν ἢ μυρωδιά, τοὺς ἐπνιγεν ἢ σκοτεινιά, τοὺς ἀνατρίχαιζεν ἢ συντροφιά τῶν πεθαμένων. Μὰ τὸ προτιμοῦσαν τὸ μαρτύριο αὐτὸ ἀπὸ τ' ἄλλο.... τοῦ τούρκου.....

Οἱ τούρκοι περνώντας ἀπ' ἔξω ἔπερναν μυρωδιὰ ἀπὸ τ' ἀνθρωποκνηγί κι' ἔμπαιναν μέσα. Ἐβλεπαν τοὺς γέρονς καὶ τίς γρηῆς κι' ἀγρίεβαν :

— Ποῦ εἶνε τὰ κορίτσια σας ; ....

— Μᾶς τὰ πήραν ἄλλοι.....

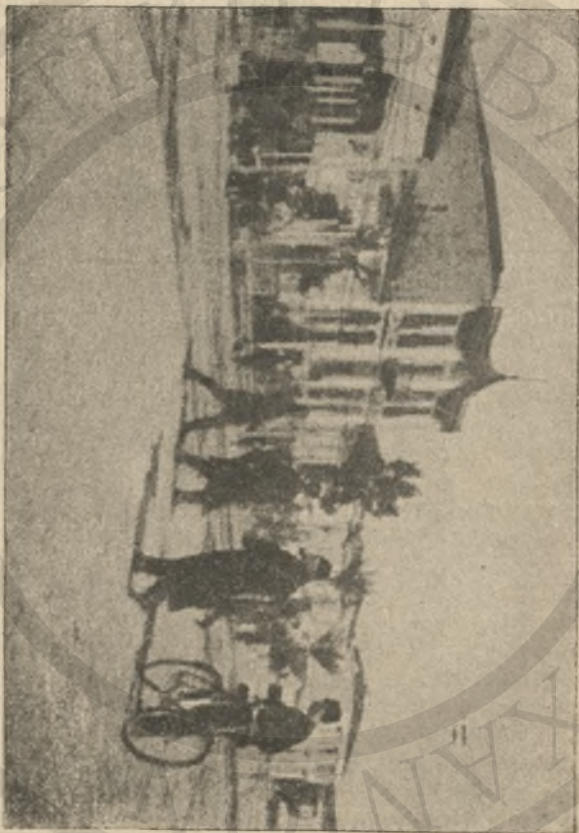
Ἐψογχαν παντοῦ, πάνω-κάτω. Τοὺς ἔπαιρναν τοὺς παράδες, τὰ ρούχα. Κάτω ἀπὸ τίς ταφόπετρες ἄκουγαν οἱ κρυμμένες Ἑλληνοποῦλες καὶ σταματοῦσαν τὴν ἀναπνοή τοις.....

— Ποῦ εἶνε τὰ μωρὰ ποῦ κλαίνε ; ρωτοῦσαν ἀγριοποὶ οἱ τούρκοι, ἀκούγοντας μωρουδίστικες κλάψες.....

Καὶ οἱ κλάψες δὲν ἀκούγονταν πιά.....

Κι' ἔφευγαν β-αστημώντας καὶ ξεκοιλιάζοντας μὲ τὴ λόγχη ὅποιον τόχαινε μπρός τους. Ὅταν ἀνοίγαν τοὺς τάφους γιὰ νὰ βγάλουν τίς κοπέλλες τους, πολλὲς τίς βρῖσκαν ἀναίσθητες. Βρῖσκαν καὶ νεκρὰ μωρὰ.... Τὰ ἔπνιξαν οἱ μάνες τους γιὰ νὰ μὴ τίς προδόσουν.....

Οι τούρκοι αποβουλεύεις το έργον σου...

Σφαλάτε τὰ μάτια

Νά, οἱ πυραμίδες ἀπὸ πτώματα γυναικῶν καὶ παρθένων ὀλόγυμων. Οἱ μάρτυρες αὐτῆς, πρὶν πιγοῦν στὸ αἷμά τους, πέρασαν κι' ἀπὸ ἓνα ἄλλο μαρτύριο φριχτερότερο κι' ἀπὸ τὸν Θάνατο.

Νά, ἡ δυστυχημένη μητέρα ποῦ μπρὸς στὰ μάτια της βλέπει ἑφτά στρατιῶτες τούρκους νὰ βιάζοντο ὁ ἓνας ὕστερα ἀπὸ τὸν ἄλλο τὴν κόρη της. Ἡ μάννα δὲν ἀντέχει στὸ σπαραχτικὸ αὐτὸ θέαμα καὶ τρελαίνεται.

Καὶ τρελλὴ πιά, χορεύει καὶ τραγουδᾷ τὸν γάμο τῆς κόρης της. Κι' ἡ κόρη ἀπ' τὶς σκληρῆς καὶ ματωμένες ἀγκαλιῆς τῶν δημίων της, βλέπει τὴ μάννα της τρελλή, ἀκούει τὰ τραγούδια της καὶ ξεψυχᾷ.....

Νά, ὁ γαμπρὸς ποῦ μπρὸς τοῦ γλεντοῦν τὴ γυναικὰ του ἐννῆα τοῦρκοι μεθυσμένοι ἀπὸ αἶμα καὶ λύσσα.

Κι' ὀλοένα ἡ γῆ ξεβγάζει τέρατα. Νά, αὐτὸς ὁ τζέτης καβάλλα στὸ ἀγριεμένο του ἄλογο τρέχει μπρὸς στὶς Μεγάλες Ταβέρνες, μὲ τὸ σπαθὶ γυμνὸ καὶ κόκκινο. Σκοντάφτει στὴ στροφὴ τῆς Ἀρμενοεκκλησίας ἐπάνω σ' ἓνα γέρο ποῦ ἔσερνε ἀπὸ τὰ χεράκια τὰ δύο ἐγγόνια του, ποῦ μπρὸς τοὺς σφάζαν τοὺς γονεῖς τους. Ἀφίνει ὁ γέρος τὰ παιδιὰ καὶ γονατίζει ζητώντας τὸ ἔλεος τοῦ τέρατος.

— Σήκωσε τὰ χέρια, προστάζει ὁ τζέτης.

Κι' ὁ γέρος τὰ σηκώνει παρακαλῶντας, μὲ δάκρυα στὰ μάτια, γιὰ τὴ ζωὴ τῶν ἐγγονιῶν του.

Ὁ τοῦρκος σαρκάζει καὶ μὲ μιὰ σπαθιά κόβει τὰ χέρια τοῦ γέρου καὶ φεύγει. Κι' ἔμειναν τὰ ὄρφανὰ μὲ τὸ γέρο παπποῦ τους κι' ἀσυναίσθητα τοῦ λένε :

— Πάρε, παπποῦ, τὰ χέρια σου !

Νά, μιὰ ἄλλη θανατερὴ πομπή.— Ἐνα κοπάδι ἀπὸ καμμιὰ διακοσάρια ἄντρες, Ἑλλήνας καὶ Ἀρμενίους ποῦ τοὺς ἔσπρωχναν οἱ τοῦρκοι πρὸς τὸ Γεφύρι. Μπροστά-μπροστά μὲς σ' ἓνα ἀμάξι ἔρριξαν ἓνα παππᾶ ποῦ τὸν ὑποχρέωσαν νὰ ντυθῆ τὸ ἄμφιά του. Γιὰ γλέντι κάπου-κάπου χτυποῦσαν στὸ πρόσωπο τὸν παππᾶ καὶ ἔμπηγαν στὶς σάρκες τῶν σκλάβων τους τὶς λόγχες. Καὶ τοῦ ἔλεγαν :

— Παπᾶξ ἐφέντη, κάμε τὸ θάμμα σου τώρα !

Ὁ παππᾶς ὑψῶνε τὰ μάτια του πρὸς τὸν οὐρανό, κάτι ψιθυρίζοντας, ἴσως τὴ στερνὴ του προσευχή.

ᾠδήγησαν τὸ κοπάδι πρὸς τὸ γεφύρι τοῦ Μέλῃ κι' ἐκεῖ τοὺς ἔσφαξαν ὅλους καὶ τελευταῖο τὸν παππᾶ, ἀφοῦ πρῶτα τὸν μαρτύρησαν φριχτά.

Σάν κατάρσι

Νά οί λιτανειές τοῦ θανάτου ποῦ περνοῦν, περνοῦν ἀδίσκοπα, ἡ μιὰ ἄλλοτε ἀπὸ τὴν ἄλλη, τοὺς δρόμους τῆς Σμύρνης. "Ομιλοῖ ἀπ' ἄνδρες, ἀπὸ παιδιά, ἀπὸ γυναῖκες νέες καὶ παρθένες ὁμορφες. Ποῦ τίς πηγαίνουν τίς ὁμορφες αὐτές; Ὁ ἥλιος δὲν θά τίς ξαναἰδῇ πίσ. Κι' εἶναι σάν κηδεῖες ζωντανῶν. Οὔτε τὰ παρακάλια, οὔτε τὰ κλάματα δὲ μά' ἀνώνουν τίς πέτρινες καρδιές τῶν θηρίων. Κι' οἱ δυστυχισμένοι, οἱ Ἕλληνες, οἱ Ἑλληνοποῦνες τὰ ξέρον πιά. Κι' ἔχουν στή μορφὴ κάτι ἀπὸ τὴν γαλήνη τῶν μαρτύρων ποῦ σέρνονται στὸ μαρτύριο, στή θυσία. Κάπου-κάπου ἀνοίγει ἡ ὁμορφὴ Ἑλληνοπούλα τὰ χεῖλη τῆς καὶ ψιθυρίζει σάν κατάρσι, σάν βλαστήμια στή μοῖρά τῆς τὰ λόγια:

— Γιατί νὰ γεννηθῶ ὁμορφὴ!

Τὸ γάλα τῆς νεοῆς μάνας

Νά, ἡ Ἑλληνοπούλα μὲ τὸ βυζανιάρικο βρέφος τῆς στὴν ἀγκαλιά. Τρέχει, τρέχει νὰ σωθῆ, νὰ σώσῃ τὸ βρέφος τῆς. Τὴν ἀνταυώνει ὁ ἔξῃ-τῆς καὶ μὲ μιὰ λογγιὰ στὴν κοιλιά, τὴ ρίχνει πεθαμένη στὴ μέση τοῦ δρόμου. Τὰ κοκκαλιασμένα χέρια τῆς σφ γγονν τὸ βρέφος στὰ στήθια ποῦ πιά δὲν ἀνασαίνουν. Τὸ βρέφος πινα. Καὶ κολνὰ τὰ χεῖλη του στὸ βυζὶ τῆς μάνας του καὶ βυζαίνει το γάλα καὶ τὸ αἷμα τῆς πεθαμένης μάνας του.

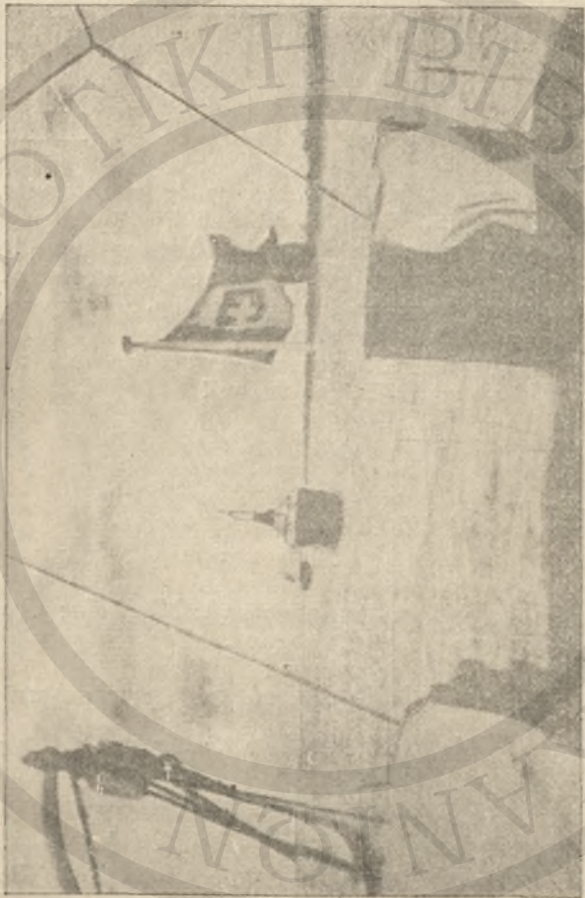
Φοῦτ-μπὼλ μὲ... κεφάλια

Νά, μιὰ ομάδα ἀπὸ παπάδες Ἕλληνας καὶ Ἀρμενίους. Ποῦ τοὺς πηγαίνουν; Ἰύρω τοὺς χαλνᾷ ὁ κόσμος ἀπὸ τίς φωνές τῶν τουρκό-παιδων, ποῦ γυρεύουν νὰ τοὺς παραδώσουν τοὺς παπάδες, γιὰ νὰ διασκηδάσουν μὲ τὰ μαρτύριά τους. Μὰ οἱ ὀδηγοὶ ἔξῃτες δὲν τοὺς παρέδιναν. Αὐτοὶ εἶχαν τὸ σκοπὸ τους!

Καὶ μᾶς εἶπανε, καὶ μᾶς τὸ β-βαίωσαν αἰχμάλωτοι ποῦ ἐπέστρεψαν:

Τὴν ομάδα αὐτὴ τῶν παπάδων, τὴν περιέφεραν πεζοὶ ἀπὸ πολιτεία σὲ πολιτεία κ' ἀπὸ χωριὸ σὲ χωριό, σ' ὅλην τὴν γραμμὴ ἀπὸ τὴ Σμύρνη ὡς τὸ Οὐσάκ. Τὸ πέρασμα τῶν ἐθνομαρτύρων αὐτῶν παπάδων, μέσα ἀπὸ τὴν λυσσασμένην αὐτὴ τουρκία, ἦταν μαρτυρικό.

Καὶ πορακαλοῦσαν τὸν Θεὸ οἱ ἱερεῖς του, νὰ τοὺς στείλῃ τὸν σπλαχνικὸ θάνατο, νὰ τοὺς σώσῃ.

«Ο κωνοφόρος» στον λιμένα της Αλεξάνδρειας, 1922. (26 Αυγούστου 1922)

Ἡ συνοδεία φτάνει τώρα στὸ Οὐσάκ. Στὴν πλατεῖα τῆς ἀγορᾶς ἀποκεφαλίζουν τοὺς παπάδες καὶ τὰ κεφάλια τους τὰ πετοῦν στὰ τουρκόπαιδα.

Καὶ τὰ τουρκόπαιδα παίζουν φουτ-μπόλ καὶ μεταχειρίζονται γιὰ μπάλλες τὰ ματωμένα κεφάλια τῶν παπάδων.....

Ἡ σκοποβολή

Ὅχι πιά ἄνθρωποι οἱ Ἕλληνες, οἱ ραγιάδες τοῦ τοῦρκου. Τομάρια. Τομάρια γιὰ πέταμα. Τὸ τουρκάκι ποῦ ἤθελε νὰ δοκιμάσῃ ἄν κόβῃ τὸ μαχαῖρι του, ἔκαμνε πρόβα στὸ λαιμὸ τοῦ γκιαούρη!

Οἱ ἀγῶνες τῆς σκοποβολῆς ἔχουν στόχο τοὺς γκιαούρηδες!

Νὰ ὁ παλικαρῶς τζέτης ποῦ θέλει νὰ δοκιμάσῃ, πόσους στὴ γραμμὴ μπορεῖ νὰ περάσῃ τὸ βόλι τοῦ τουφεκιοῦ του.

Κι' ἀράδιασεν ἑξ-ἑφτά Ἕλληνας τὸν ἕνα πίσω ἀπὸ τὸν ἄλλον κολλητὰ καὶ τραβᾷ τὴ σκανδάλη τοῦ ὄπλου!

Ἀγορὰ Δούλων

Σὰν τὰ χρόνια τὰ παλιὰ. Ποῦ ὁ κατακτητὴς ἦταν κύριος τῆς ζωῆς τῶν αἰχμαλώτων του.

Μάντρωσαν τοὺς Ἕλληνας κατοίκους τῆς Μικρασίας σὲ μάντρες. Καὶ δούλευε μέσα τὸ μαχαῖρι καὶ τὸ σχοινί.

Ἐρχονταν καὶ οἱ Μπέηδες τοῦρκου:

— Δώστέ μου πέντε γκιαούρηδες νὰ δουλέψουν στὸ κτήμά μου. Πόσο τοὺς πουλάτε;

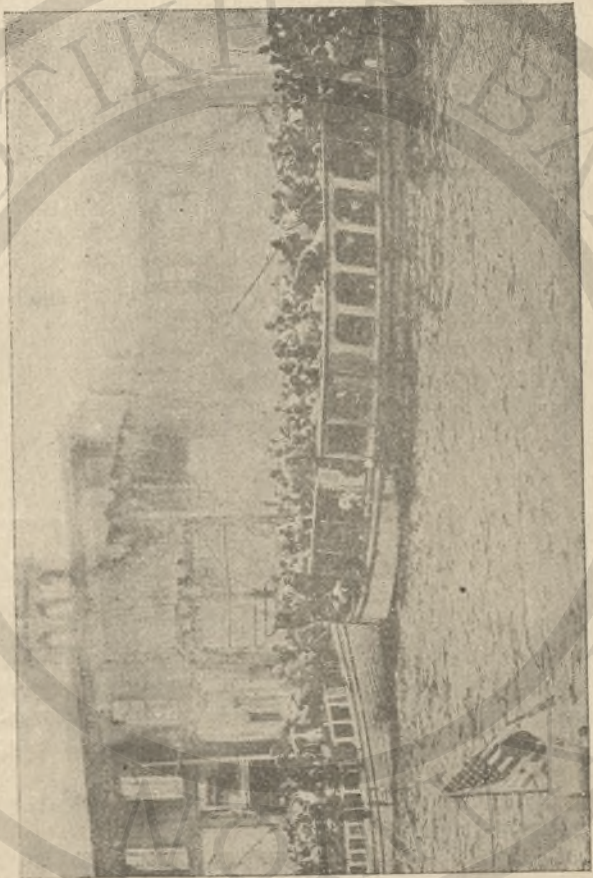
— Πέντε γρόσια (δυόμιση δραχμὲς) τὸν ἕνα! ἀπαντοῦσαν οἱ φύλακες!

Βοήθεια

— Βοήθεια!

Αὐτὴ ἢ κραυγὴ ἀκούγονταν ἀπὸ παντοῦ τὶς νύχτες τὶς βαθεῖες. Ποιοὶ κραυγάζαν; Ποιὸς θὰ τοὺς ἀκούγε; Ὁ Θεός. Μονάχα ὁ Θεὸς μπορούσε ν' ἀκούσῃ τὴν σαρακτικὴν αὐτὴν ἐπίκλησι, τῶν δυστυχημένων Ἑλλήνων ποῦ μαρτυροῦσαν στὰ χέρια τῶν θηρίων-τούρκων.

— Βοήθεια!

Αρχοντοκίνητο του Υπουργείου Εθνικής Εκπαίδευσης.

Ὅχι, δυστυχισμένοι, ἀδελφοί, μὴ ζητᾶτε βιήθεια. Δὲν βρίσκεται αὐτὴ νὰ σᾶς ἀκούσῃ σπλαχνιῶ. Βυλωμένα τ' αὐτὰ τῆς ἀσπλαχνίας. Σφαλίχτες οἱ πόδες τοῦ λυτροῦ οὐ σις. Μ.ε.πίρτε εἰ μείνειν ἀνοιχτή: τοῦ Θάνατου. Στὸν θάνατον κραυγάζετε καὶ ἐπικαλεσθῆτε Βοήθεια...

Στὸ δρόμο...

Εἰς 27 Αὐγούστου μπήκεν ὁ τοῦρκοσ στὴ Σιύρνη. Στις 30 Αὐγούστου ἔστειλαν μίαν ὀμίδα ἀπὸ 32 Ἐληνας ἀξιωματικοῦ: πρὸς τὸ Νόμφιον. Καὶ στο Νόμφιον δὲν ἔφρασαν οἱ ἀξιωματικοὶ μ.ε. αὐτοί!

Στις 6 Σεπτεμβρίου ἔστειλαν πρὸς τὴ Μιγνησία, ἀπὸ τὸ δρόμο τοῦ Βουρνόλα-Σαλουτζοῦ-Μαεῖλη δύο ἀνστέρους ἀξιωματικούς, τὸν συνταγματάρχην τοῦ πυροκτοῦ Φίλιππο Φίλιππου καὶ τὸν ταγματάρχην τῆς χωροφυλακῆς Μιχοῦλη, καὶ στίς 9 Σεβρίου ἄλλους 84 ἀξιωματικούς μας. Κι' οἱ ἀξιωματικοὶ αὐτοὶ ἔφρασαν στὴν Μιγνησία.

Οἱ χωράδες τοῦ Μελέ-καϊζὲ καὶ τοῦ Σαλουτζοῦ-Μαεῖλη, κοκκίνησαν ἀπὸ τὸ αἶμα τῶν ἀξιωματικῶν αὐτῶν.

Τὶ παραγάμοι, τὶ συντρομοὶ!...

Τὸ βιβλίον καὶ τὸ μαχαίρι

Νὰ οἱ Ἐκκλησιᾶς μας. Πέρασαν μέσ' ἀπ' αὐτὲς οἱ βέβηλοι, μετὰ τὴ μορφή τῶν λεηλατῶν. Σήλωσαν τὸ χρυσάφι καὶ τ' ἀσημι ἀπ' τὴς Εἰκόνας κι' ἔφρασαν.

Ἦρθαν ξηπίσω ἄλλοι. Αὐτοὶ ἔφρασαν μαζί τους ἀπ' τὰ γένη ὀμίλους ἀπὸ παππάδες. Κι' οὗτοι κρεανοῦσαν στοὺς πολυταίους.

Κι' ὕστερον ἦρθαν ἄλλοι. Δὲν βοήθουν νὰ κλέψουν τίποτε. Καὶ ξεθύμαναν κατὰ τῶν Ἀγίων Εἰκόνων βγάζοντας τὰ μ.ε.τιὰ τους μετὰ τὴς ἐπιφολόγγης καὶ μαγαρίζοντας τὰ ἱερά.

Κι' ὕστερον πάλι ἐρχόνταν οἱ χαλαστάδες, μετὰ βόμβες, μετὰ δυναμίτι, μετὰ βενζίνες. Καὶ κρεανοῦσαν τὴς Ἐκκλησιᾶς.

Οἱ παππάδες κι' οἱ δίσταλοι ἦσαν ἡ πιὸ βλαδιὰ μαγία τοῦ Τοῦρκο.

Γιατὶ μετὰ τὴν Ἐκκλησιὰ καὶ τὸ βιβλίον, πολ.μύσαμε ἀλώνια τὸν Τοῦρκο, τὸν τοῦρκο ποῦ εἶχε σκοπὸ τῆς ζωῆς του τὸ μαχαίρι καὶ τὴ φωτιά.

Κοκκίνησεν ἡ θάλασσα...

Κα' τ' ἀνθρωποκύματα κατέβαιναν πρὸς τὴν προκυμαία. Μὰ ἡ φωτιά οὐ μύριους πύρινους χειμῶρους γύνεται κι' ἔδω. Καινούργιο κυνηγιτὸ πρὸς τὸ Διραγάτσι, πρὸς τὸ Μερσινλή.

Κι' ἔδω δούλευαν ἀδιάκοπα τὰ βόλια, κι' ἔδω τὰ βόλια τόνιζαν τὴ μαύρη σονέττα τοῦ Χαμιού. Κι' οἱ φλόγες βιασιτῆς... Κι' οἱ σπίθες πέφταν πάνω στὶς συμπαγεῖς πᾶζες τῶν ἀνθρώπων καὶ τοὺς ἔκαιγιν. Πολλοὶ ἔπεσαν στὴ θάλασσα νὰ σβύσουν τὴ φωτιά τοῦ ἔπιανε τὰ ροῦχα τους. Ἀπὸ τὴν Προκυμαία ἔβριζαν στὴ θάλασσα τὶς κουβέρτες ποῦ ἦσαν σ' ἐπισπασμένοι καὶ πηραν φωτιά, γιὰ νὰ τὶς μουσκέψουν κι' ὕστερα νὰ τὶς ρίξουν πάλι πάνω τους γιὰ νὰ σωθοῦν ἀπὸ τὶς φλόγες καὶ τὶς σπύθες. Κι' ἔτριζαν πινω στὸ κεφάλι τὶς βρεμένες κουβέρτες κι' ἔτριζαν, ἔτριζαν, ἔτριζαν.

Οἱ τοῦρκοι δημόθυναν τὶς κάννες τῶν τουφεκιῶν στὴ θάλασσα καὶ σημάδευαν αὐτοὺς ποῦ κολυμποῦσαν.

Καὶ κοκκίνησεν ἡ θάλασσα ἀπὸ αἷμα... Καὶ μαύρισεν ἡ θάλασσα ἀπὸ πτώματα. Καὶ τὰ κουπιὰ τῶν καϊκιῶν, τῶν εὐτυχημένων ποῦ κατόρθωσαν μὲ μιὰ ξένη προστασία νὰ φεύγουν, σκόνταφταν σὲ πτώματα...

Τὸ θεοσεῖτο...

Κι' ἀπὸ τὰ σκάφη τῶν θωρηκτῶν τῶν Χριστιανικῶν κρατῶν, τὰ πληρώματα, σὴν ἀπὸ Θεοσεῖτα Θεάτρου παρακολουθοῦσαν τὸ Δράμα...

Πολλοὶ κατόρθωσαν νὰ συμπῶντας νὰ φρεσον ὡς τὰ θωρηκτὰ αὐτά. Καί... πόσοι ἀπ' αὐτοὺς πνίγηκεν!... Πόσοι ἀπ' αὐτοὺς ἦσαν μαχηταὶ Μικρασιάται ποῦ ἔδωσαν ὅ,τι εἶχαν στὰ πεδία τῶν Μακεδονικῶν μαχῶν, πολεμώντες γιὰ τὴν κοινὴ μεγάλη ὑπόθεσι τῶν Συμμάχων L. (1)

Αὐτὴ τὴ σελίδα ἔς τὴν κλείσω. Εἶνε μιὰ σελίδα, γιὰ τὴν ὁποία θὰ ντρέπονται οἱ Χριστιανικοὶ ἴσοι γιὰ πάντα, διὰν ἔρθῃ ἡ ποθητὴ ἐποχὴ ποῦ θὰ κυριαρχῇ τὸ αἶσθημα περισσότερο ἀπὸ τὸ πολιτικὸ συμφέρον.

(1) Ἴδε τὴν ἀξιόλογη μελέτη τοῦ συναδέλφου κ. Μιχαὴλ Ροδά «Le Cours des Mierasiates dans la victoire des Alliés» ἐκδοσι Ζαμῆνης 192.

Οἱ ναῦτες τοῦ «Σιδερένιου Δουκός»

Ἄλλοι κολυμβῶντας, ὅπως εἶπα, κι' ἄλλοι μὲ παληόβαρκες προ-
σπαθοῦσαν νὰ φτάσουν νὰ σωθοῦν στὰ ξένα πύλεμικά καράβια. Ἀπὸ
τὰ θωρηκτὰ τοὺς ἔβλεπαν οἱ ἀξιωματικοὶ καὶ οἱ ναῦτες χωρὶς νὰ κι-
νηθοῦν. Μὰ τὸ δράμα αὐτὸ συγκίνησε τοὺς ναῦτες τοῦ Ἀγγλικοῦ
Δρῆδνωτ «Σιδερένιος Δουκας». Καὶ παρουσιάστηκαν στὸ Ναύαρχό τους
καὶ τοῦ εἶπαν :

— Τιμωρῆστε μας, κάμετε, ὅτι θέλετε, ἔμεῖς δὲν ἀντέχουμε στὸ
δράμα αὐτό. Νὰ μᾶς ἐπιτρέψετε νὰ κατεβάσουμε τὶς βάρκες νὰ σώ-
σουμε αὐτοὺς ποῦ σώθηκαν ἀπὸ τὴ φωτιά καὶ τὰ βόλια καὶ χαροπα-
λεύουν μεσ' στη θάλασσα τώρα.

— Κάμετε ὅτι θέλετε, εἶπε. Τὸ ἴδιο θὰ ἔκαμα κι' ἐγὼ στη θέσι σας.
Κι' ἔοριξαν οἱ ναῦτες στη θάλασσα τὶς βάρκες. Κι' ἔσωσαν ὄσους
μπόρεσαν.

Καὶ τὸ παράδειγμάτους μιμήθηκαν κι' οἱ ναῦτες τῶν Γαλλικῶν,
Ἰταλικῶν καὶ Ἀμερικανικῶν θωρηκτῶν.

«Τὶ δὲν ἔκαμα» ο Σύμμαχοι»

Τὸ κεφάλαιο αὐτὸ δὲν εἶνε δικό μου. Τὸ πέγνω ὅπως εἶνε ἀπὸ τὸ
βιβλίον τοῦ κ. Ρενέ Πυώ. «Ὁ θάνατος τῆς Σμύρνης».

Ὁ εὐγενικὸς αὐτὸς Γάλλος συνάδελφος, σὲ προηγούμενά του βιβλία
τραγούδησε τὴν Ἑλληνικὴ Σμύρνη. Ἡ Μοῖρα τὸν ἔφερε καὶ νὰ τὴν
κλάψῃ. Καὶ τὴν κλαίει πικρὰ στὸ τελευταῖο του βιβλίον.

Μὲ τὸν παραπάνω τίτλο λέγει αὐτὰ ὁ ἱπποτικὸς Γάλλος :

«Ὅμως εἶνε ἀναμφισβήτητον ὅτι οἱ Συμμαχικοὶ Στόλοι ἄφησαν
τοὺς Τούρκους νὰ κάμουν ὅτι θέλουν καὶ δὲν ἐπεχείρησαν τίποτε πρα-
κτικῶς διὰ ν' ἀποσπάσουν τὰ θύματά των ἀπὸ τὰ χεῖρας τῶν Τούρκων.

Βεβαίως, ὅπως ἐπιμαρτυρεῖται ὁ αἶδ. Ντόμσον, τὰ καταδρομικά καὶ
αἱ φορηγίδες κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς πυρκαϊᾶς εὗρισκοντο πλησίον
τῆς προκυμαῖα, δεχόμενοι τοὺς παθόντας. Βεβαίως ἀποσπάσματα ναυ-
τῶν πάσης ἐθνικότητος ἔκαμαν θαύματα ἡρωϊσμοῦ διὰ νὰ μεταβοῦν
νὰ σώσουν τὸ προσωπικὸν καὶ τοὺς ἀσθενεῖς ἐνὸς Νοσοκομείου, τὰς
ἀδελφὰς μιᾶς Μονῆς καὶ ἄλλους ομίλους κινδυνεύοντας, ἀλλὰ ἐπρόκειτο
πάντοτε περὶ καθιδρυμάτων ὑπὸ προστασίαν ξένων σημαίων, ἐνῶ ὁ
κυρίως πληθυσμὸς εἶχεν ἐγκαταλειφθῆ εἰς τὴν δύστηνον τύχην του.

Ἐὰς μὴ λέγεται ὅτι τὸ ἔργον ὑπερέβαινε τὸ ἀνθρωπίνως δυνατόν.
Ὁ διὰ μερικῶν βολῶν τηλεβόλου φραγμὸς τῶν ὁδῶν τῶν ἀγουσῶν εἰς
Σμύρνην, σταματῶν τὴν ἀφίξιν τῶν νέων τουρκικῶν ἀποσπασμάτων,

ἡ εἰς τὴν λογικὴν ἐπαναφορὰ δι' ἀποβιβάσεως ἐνόπλων ἀγνημάτων, τῶν ἀσθενῶν τουρκικῶν δυνάμεων τῶν εὐρισκομένων ἤδη εἰς τὴν πόλιν, θ' ἀπεκαθίστων εὐθύς τὴν τάξιν καὶ θὰ ἔσωζον χιλιάδας ἀνθρωπίνων ὑπάρξεων. Ἡ ἐπιβίβασις τῶν Χριστιανῶν θὰ ἐγίνετο ἄνευ πανικῆς, ἄνευ λεηλασίας καὶ ἄνευ σφαγῶν. Οἱ Τοῦρκοι δὲν θὰ ὠδήγουν ὅλον τὸν ἄρρενα πληθυσμὸν αἰχμάλωτον, κύριος οἶδε πρὸς ποῖαν τύχην, δημιουργοῦντες πλεόν τοῦ ἑκατομμυρίου ψυχῶν ἀδυνατουσῶν νὰ ἐπαρκεσούν δι' ἑαυτάς, καὶ ἡ Σμύρνη θὰ ἦτο ἀκόμη ὀρθία.

Αἱ ἀναδρομικαὶ ὑποθέσεις εἶναι ἄλωστε ἄνευ ἐνδιαφέροντος. Δὲν ἠθέλησαν. Δὲν ἐτόλμησαν. Ἡ Σμύρνη δὲν ὑπάρχει πλέον. Τὸ γεγονός ἐγκραταῖ αὐτόθι».

Τὸ καμπαναριὸ τῆς Ἀγίας Φωτεινῆς

Πάνω ἀπὸ τὰ ἐρείπια τῆς Σμύρνης. Πάνω ἀπὸ τὴν ἀγοριάδα καὶ τὸν τρομό καὶ τὴ φρίκη. Πάνω ἀπὸ τοὺς καπνοὺς καὶ τὶς φλόγες. Πάνω ἀπὸ τὸν σπαργμὸ τῆς ἐξοντώσεως τῆς Φυλῆς. Πάνω ἀπὸ τοὺς χεμάρρους τοῦ αἵματος.

Σὰν ἄγρυπνο μάτι τοῦ Θεοῦ. Παρατηρητήριον τῆς Φυλῆς ποῦ θὰ ἔρθῃ καιρὸς νὰ χυθῇ ἐκδικήτρια στοὺς δρόμους τῆς Ἀνατολῆς.

Σὰν Σύμβολον, ὑψόνοντιαν τελευταῖο τὸ καμπαναριὸ τῆς Ἀγίας Φωτεινῆς, μὲ τὸν πελώριον χουσὸ δικέφαλον ἀετό.

Ἀκίνητα τὰ σχοινιά. Βουβῆς οἱ καμπάνες! Δὲν ἔμεινε χεῖρ νὰ τὶς χτυπήσῃ. Δὲν ἔμεινε Ἐκκλησιὰ νὰ λειτουργηθῇ!

Κι' ἔφεραν χλαστιάδες, κι' ἔφεραν γκρεμιστιάδες, κι' ἔφεραν δυναμίτι. Οἱ Τοῦρκοι. Νὰ γκρεμίσουν τὸ καμπαναριὸ, ποῦ τοὺς βάραινε στὰ στήθια τὰ βουνοῦ..

Καὶ σωριάστηκε καὶ τὸ καμπαναριὸ!...

Κι' ὅσοι ἔμειναν ὧς τὴ μέρα ἐκείνη στὴ Σμύρνη: γυναῖκες καὶ παιδιὰ καὶ γέροι, στοὺς δρόμους, ἄνδρες καὶ νέοι κρυμμένοι, οἱ αἰχμάλωτοί μας στυβαγμένοι στοὺς στρατώνες, οἱ ἄνδρες, κι' οἱ ἔφηβοι ἀπὸ 17 ὡς 45 χρονῶν, ποῦ τοὺς ἔσπρωξαν οἱ τοῦρκοι στὰ βαθειὰ τῆς Ἀνατολῆς, ἄλλῃ μιὰ φορὰ στὸ δουλεῖμα τῆς «Πέτρας» στὴν ἔξοντωτικὴ πορεία:

Ὅλος αὐτὸς ὁ δυστυχημένος Ἑλληνόκοσμος, τοῦ φάνηκε πῶς ἄκουγε μίριες μυστικῆς, ἀόρατες καμπάνες νὰ χτυποῦν ἀργά-ἀργά, σὰ νὰ καλνοῦσαν κάποιους; σὲ κηδεῖα...

Ἐν τῷ ἔτει 1898 ἐκδόθη ὑπὸ τοῦ ἑκδότου καὶ ἐκδότου τῆς ἐκδότου.

Τι προέδωκαν στους τούρκους
οι μισραίοι κυβερνήται της Ελλάδος

“Ας μιλήσουν κι’ οί ἀριθμοί, στὸν δικό τους τόνο τοῦ πόνου.
Γιὰ κάποιους ἢ γλώσσα αὐτῆ τῶν ἀριθμῶν μιᾶ με πιότερη
εὐγλωττία.

Οἱ ἀνάξιοι τῆς Ἑλλάδος Κυβερνήται, ποῦ τοὺς ἀνέβασε στὴν ἐξου-
σία τὸ ἐγκληματικὸ λάθος τοῦ λαοῦ τῆς 1ης Νοεμβρίου 1920, παρέδω-
καν πολλὰ στὸν Τούρκο.

Καὶ τρεῖς ἀπ’ δια τὴν τιμὴ τῆς Ἑλλάδος.

Καὶ μιλοῦν σήμερα γιὰ τὴν καταστροφὴ καὶ φωνάζουν καὶ κραῖζουν:
οἱ 400.000 ἰάφοι τῶν Μαρτύρων καὶ Ἡρώων Ἑλλήνων τῆς
Μικρασίας, ἀπ’ τοὺς ὁποίους οἱ 100.000 εἶνε κήμη κωποί.

Καὶ μιλοῦν οἱ ἀριθμοὶ με τραγικὴ φωνὴ καὶ κραῖζουν:

Παρέδωκαν στὸν Τούρκο αἰχμαλώτους:

4 στρατηγούς μας.

400 νώτερους καὶ 1900 κατώτερους ἀξιωματικούς μας καὶ
52,000 ὄπλας μας.

Πόσοι καὶ πῶς θὰ γυρίσουν ἀπ’ αὐτοὺς ἰδῶ; Σήμερα ξέρουμε πῶς
σέρονται τὰ ψυχικὰ καὶ σωματικὰ τους κούρελια, στὶς ἐρημιας πολιτείες
τῆς Ἀνατολῆς, καὶ καινούριοι εἰλωτες σὲ καινούριους Φιράς, δου-
λεύουν στὴν « Πέτρα », στὰ καταναγκαστικὰ ἔργα τοῦ Τούρκου,
ξυπόδητοι γυμνοί, νησιτικοί, γάτω ἀπὸ τὸ καμτοὶ τοῦ Τυράντου.

Ὁ ἔθνικος πλοῦτος τῆς Ἐκκλησιαστικῆς περιφέρειας τῆς Μητρο-
πόλεως Σμύρνης μονάχα, δηλ. ἡ ἀξία τῶν Ἐκκλησιῶν, Σχολῶν καὶ
Φιλανθρωπικῶν Ἰδρυμάτων, ἦταν 120.000.000 τουρκικῶν λιρῶν (μπαγκα-
νότες), δηλ. δη. ἑπταδισεκατομμυρίων δραχμῶν (ἀριθμὸς
7.000.000.000.)

Υπολογίστε τώρα τὴν ἀξία τοῦ Ἐθνικοῦ πλοῦτου, Ἐκκλησιῶν,
Σχολῶν καὶ Φιλανθρωπικῶν Ἰδρυμάτων τῶν ἄλλων Μητροπόλεων τῆς
Μικρασίας, γιὰ τὰ φθάσατε σ’ ἓνα ἀριθμὸ ποῦ θὰ σᾶς τρομάξη.

Ἡ ἀξία τῆς ἀκινήτου περιουσίας τῶν Ἑλλήνων, μονάχα τῆς ζώνης
τῆς Συνθήκης τῶν Σερβῶν, φθάνει τὸ ποσὸν τῶν δεκαπέντε ἑκατομ-
μυρίων λιρῶν γρυσῶν, δηλ. ἕξ ἡδισεκατομμυρίων
δραχμῶν (6.000.000.000). Καὶ σημειώστε ὅτι ἡ ζώνη τῆς Συνθή-
κης τῶν Σερβῶν ἀποτελεῖται ἀπὸ 17.000 τετραγωνικὰ χι-
λιόμετρα.

Ὅταν υπολογίσετε ὅτι στὶς 13 Αὐγούστου 1922 ὁ Ἑλληνικὸς
Στρατὸς στὴν Μικρασία ἦταν ἀπλωμένος πᾶνω σὲ 122.000 τετρα-
γωνικὰ χιλιόμετρα, φαντάζεσθε πόση Ἑλληνικὴ περιου-
σία χάθηκε;

Δὲν θὰ πάρετε μονάχα τὴν ἀναλογία τῶν χιλιομέτρων, ἀλλὰ καὶ καίτι ἄλλο :

Ὅτι οἱ Ἕλληνες τοῦ Ἐσωτερικοῦ, ἐν ἀναλογίᾳ μὲ τοὺς Ἕλληνας τῆς Σμύρνης, ἦσαν πλουσιώτεροι σὲ κτήματα, γιατί αὐτὴ ἦταν ἡ ἀπασχόλησίς τους ἰδίως. Σκύψτε τώρα καὶ στὸν Βιομηχανικὸ πλοῦτο ποὺ χάσαμε στὴν πλούσια ἐκεῖνη χώρα.

Σ' ὅλη τὴν Τουρκία ὑπάρχουν 7.200 Ἐργοστάσια. Λοιπόν. Ἄπ' αὐτὰ τὰ 5.600 ἦσαν Ἑλληνικὰ καὶ τὰ ὑπόλοιπα 1.600 ἦσαν Τουρκικὰ καὶ ξένων ὑπηκόων.

Τί ἔγινε σήμερα ὁ πλοῦτος αὐτός ;

Ἐλάτε τώρα καὶ σὲ κάποιους ἄλλους ἀριθμούς.

2.000.000 Ἕλληνες τῆς Ἀνατολῆς ξερορίζωθηκαν μὲ τὴν Πολιτικὴ τῶν Κυβερνητῶν τοῦ Νοεμβρίου, δηλ. 400.000 οἰκογένειες.

Θὰ λογαριάσω τί ἔχασαν οἱ οἰκογένειες αὐτὲς μονάχα σ' ἐπιπλά καὶ οἰκιακὰ σκεύη.

Ὑπολογίζομεν 100.000 ἐργατικὲς οἰκογένειες μὲ περιουσία ἐπιπλῶν καὶ σκευῶν, 60 λίρῶν χρυσῶν τὴ καθεμιά.

Ἄλλες 100.000 οἰκογένειες μικροκτηματιῶν καὶ νοικοκυραίων, πρὸς 300 λίρες χρυσῆς τὴ καθεμιά.

Ἄλλες 150.000 οἰκογένειες μικροεμπόρων, ἐπιστημόνων κ. τ. λ. μὲ 500 λίρες χρυσῆς τὴ καθεμιά.

Καὶ 50.000 οἰκογένειες, ἀνωτάτης τάξεως, τραπεζίτας, μεγαλεμπόρους, βιομηχάνους, ἐφοπλιστὰς, κτηματίας κ. τ. λ. μὲ 2.000 λίρες χρυσῆς τὴ καθεμιά.

Ὅστε μονάχα σ' ἐπιπλά καὶ οἰκιακὰ σκεύη, ἔχασαν οἱ Ἕλληνες τῆς Μικρασίας,

ὀγδοήκοντα δισεκατομμύρια δραχμῆς (80.000.000 000).

Μὲ τοὺς πιὸ μετριωτέρους ὑπολογισμοὺς, ἡ γενικὴ ζημία τῶν Ἑλλήνων Μικρασίας σὲ κτήματα, Ἐθνικὸ πλοῦτο κ' ἐπιπλά, ἀνεβαίνει στὸν ἀριθμὸ τῶν **ὀκτακοσίων δισεκατομμυρίων δραχμῶν (800.000.000.000).**

Μέσα στὸν ἀριθμὸν αὐτὸν δὲν συμπεριλαμβάνεται ἡ ἀξία τῶν χρημάτων τους, ποὺ ἔπεσε στὰ χέρια τῶν Τούρκων, ποὺ φρόντισαν νὰ τοὺς πάρουν καὶ τὴ τελευταία δεκάρα στὴν τρομαχτικὴ τους φυγὴ, ἡ ἀξία τῶν ἐμπορευμάτων ποὺ ἄφησαν ἐκεῖ καὶ ὁ πλοῦτος τῆς κτηνοτροφίας.

Ποῦ εἶναι ἡ ἀξία, ἡ ἀνυπολόγιστη ἀξία τῶν Ἐθνικῶν Κειμηλίων μας, τοῦ Μουσείου τῆς Ἐθαγγελικῆς Σχολῆς, τῶν Βιβλιοθηκῶν μας Κοινοτικῶν κ' ἰδιωτικῶν ;

Περιφέρουν σήμερα στὴν Ἑλλάδα οἱ δυστυχισμένοι ἀδελφοί μας τὸν πόνον τους καὶ νοσταλγοῦν τὶς Πατρίδες τους καὶ νοσταλγοῦν τὴν

πλούσια γῆ, τῆ γῆ τοῦ τὸν θησαυρό της συμβόλισεν ὁ Μῦθος τοῦ
 Πρακτωλοῦ ποῦ κυλοῦσε μὲ τὰ νερά του χρυσάφι κί' ἀσημι.

Καὶ τὴν προδοσίαν τῆς τιμῆς τῆς Ἑλλάδος, τὴν ἐξέπλυνεν ἡ Ἐθνο-
 σωτηρία Ἐπανάστασις τοῦ 1922.

Καὶ τὴν ντροπὴν τῆς ἡττας εἶνε ἔτοιμος νὰ τὴν ξεπλύνῃ ὁ Στρα-
 τὸς τῆς Θεάκης.

Γιὰ τὸν πλοῦτον μας αὐτόν, γιὰ τὶς χαλασμένες πατρίδες μας,
 ποιὸς θὰ μᾶς ἀποζημιώσῃ ; Ἄς βαρύνουν, ἡ κατάρα καὶ τὸ ἀνάθεμα
 τοῦ ξεριζωθέντος Ἑλληνισμοῦ, τοὺς Προδότας.

Οἱ δύο πολιτισμοὶ

Τὴν 30 Ἀπριλίου 1919 ὁ Συνταγματάρχης τοῦ Πυροβολικοῦ Νικό-
 λαος Ζαφειρίου, Διοικητῆς τῆς I Μεραρχίας τοῦ ξεκίνησεν ἀπὸ τὰς
 Ἐλευθερὰς γιὰ νὰ καταλάβῃ τὴν Σμύρνην, ἀπηύθυνε στοὺς ἄνδρας τῆς
 Μεραρχίας του μιὰν ὑπέροχην σὲ πατριωτισμὸ καὶ ἀνθρωπισμὸ Ἡμε-
 ρησίαν Διαταγῆ, ἀπ' τὴν ὁποίαν πέρνω τὴν περιζοπὴν ταύτην.

«Μὴ λησιμονῶμεν ἐπίσης ὅτι εἰς ἃ μέρη διευθυνόμεθα θὰ συναντή-
 σωμεν καὶ ἄλλοθρήσκους, Τούρκους Ἐβραίους καὶ Εὐρωπαίους.

Οὐδεμίαν διαφορὰ συμπεριφορᾶς πρὸς αὐτοὺς. Θὰ ὧσιν μετ'
 ὀλίγον οἱ ἀδελφοί μας. Κι' ἀκόμα περισσότερον, ἡ συμπε-
 ριφορὰ μας πρὸς αὐτοὺς θὰ εἶναι τὸ μᾶθημα εἰς τὸ ὁποῖον καλούμεθα
 νὰ δάσωμεν ἐξετάσεις ἐνώπιον τῆς πεπολιτισμένης ὑψηλοῦ, τὸ μᾶθημα
 δι' οὗ θὰ ἀποδείξωμεν ὅτι ἡ Ἑλλάς δὲν γνωρίζει νὰ διοικῇ μόνον
 τοὺς γνησίους Ἑλληνας, ἀλλὰ γνωρίζει νὰ διοικῇ καὶ μὴ Ἑλληνας καὶ
 οὐ μόνον νὰ τοὺς διοικῇ, ἀλλὰ νὰ τοὺς ἐμπνέῃ τὸν σεβασμὸν καὶ τὴν
 ἀφοσίωσιν καὶ νὰ τοὺς καθιστᾷ καὶ αὐτοὺς Ἑλληνας ἐκ τῶν ἀκραιφνε-
 στέρων μάλιστα.

Τὸ Ἑλληνικὸν ἔθνος, τὸ ὁποῖον ἕκαστος ἐξ ἡμῶν ἀντιπροσωπεύει
 προσωπικῶς, δέον νὰ φανῇ, δι' ἡμῶν, καὶ θὰ φανῇ, σοβαρόν, δίκαιον,
 ἀγαθόν, μεμετρημένον. Ἴδου ἡ συμπεριφορὰ μας.

Πάντες θὰ ἐνστερνισθῶμεν καὶ θὰ ἐνσταλάξωμεν ὁ εἰς εἰς τὴν ψυ-
 χὴν τοῦ ἐτέρου, ἀπ' ἐμοῦ μέχρι τοῦ τελευταίου στρατιώτου, τὴν ψυχι-
 κὴν διάθεσιν ἣτις θὰ πραγματοποιήσῃ τὸ πρόγραμμά μας.»

N. ΖΑΦΕΙΡΙΟΥ
 Συν/χης

Μὲ τὸν πολιτισμὸν αὐτὸν πήγαμε καὶ μείναμε στὴν Μικρασία (1).
 Οἱ σελίδες τοῦ βιβλίου αὐτοῦ φανερόνουν μὲ τὸν πιὸ τραγικὸ τρόπο

(1) Ἴδε τὸ βιβλίον μου «La mission civilisatrice de l'Armée Hellénique en
 Asie-Mineure» ἔκδοσις Σμύρνης 1922.

ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΑΝΑΚΣΧΗΝ.—ΣΤΟ ΓΥΜΝΑΣΤΗΡΙΟ ΤΟΥ ΠΑΛΑΙΟΥ ΕΥΔΑΙΟΥ ΣΠΥΡΗΣ

1) 'Ο Μηροκόλης Σπύρης Χρονότομος, 2) δ' κ. Πενέσιω, ἀριστὰ λέγων ὅτε

τὸν χρόνον τῶν Περσῶν καὶ συγγράψας τὸν βίβλιον 'Ο ἄνακτος τῆς

Σπύρης, 3) δ' κ. Τελεσίβης 4) δ' κ. Κ. Μοσχογιάννης.

τὸ σύστημα τοῦ πολιτισμοῦ τῶν Τούρκων, πολιτισμοῦ ὀλότελα ἰδικοῦ τους (1).

Οἱ ἄλυσσίδες

Ἦν τὰ χρόνια τὰ παλαιά, ποῦ τοὺς Θουρίμβους ποῦ τελοῦσαν οἱ Νικηταί, ἀκολουθοῦσαν οἱ αἰῶνες τῶν αἰχμαλώτων.

Αὐτὸς τώρα δὲν ἦταν Θουρίμβος νικητοῦ. Ἦταν ἓνα μεθῦσι μὲ τις κτηνώδεις ἐκδηλώσεις ἐνὸς βάρβαρου λαοῦ.

Καὶ στὸν θουρίμβο—μεθῦσι αὐτόν, ἀκολουθοῦσαν κάποιες θλιμμένες ποιμπές:

Νά, τὰ παιδιὰ, ποῦ θὰ ἔπερναν τὸ δρόμο πρὸς τὰ σελαμλίκια τῶν κοναζιών σὲ μ' ἄ μορφὴ καινούριου παιδομαζώματος.

Νά, οἱ Ἑλληνοποῦλες, ποῦ θὰ στολίσουν τὰ χαρέμια, σκλάβες τῆς σάρας.

Νά, οἱ ἄνδρες καὶ οἱ ἔφηβη ποῦ σέρνονται στὰ βαθειὰ τῆς Ἀνατολῆς, γὰρ νὰ ματώσουν ἄλλη μιὰ φορὰ τοὺς δρόμους τῆς μὲ τὸ αἷμά τους.

Νά,.... — ὦ, πόσο σπαράζει τὴ ψυχὴ μας ἡ εἰκόνα αὐτῆ!.... — οἱ Ἕλληνες πολεμισταί, ποῦ προδίδται ἀρχηγοὶ παρέδωκαν στὸν τουρκοξυπόλητοι, γυμνοί, νὰ σπρώχνονται μὲ τὰ κα τσίκια, μὲ τις λόγγες....

Εἶαι αὐτοὶ ποῦ ἔφρανες τις Ἑλληνικὲς σημαίες ὡς ἔξω ἀπὸ τὴν Σόφιαν, ὡς τὴ Ρωσσία, ὡς τὰ πιδ βαθειὰ τῆς Ἀνατολῆς, ὅταν τοὺς διοικοῦσαν ἀρχηγοὶ ποῦ ἤξεραν κατὰ τις λεωφόρους τῆς Νίκης!...

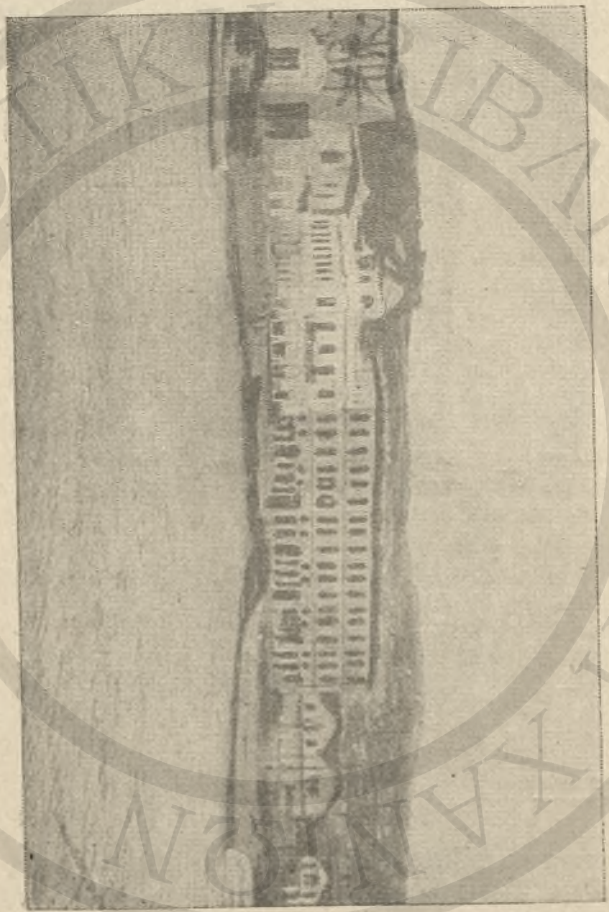
Σφαλιᾶτε τὰ μάτ α....

Προῦ ἡ Φυλὴ, ἡ προδομένη Φυλὴ, δεμένη στις ἄλυσσίδες τῆς σκλαβιάς....

Οἱ Σημαίες

Τις κέντησαν Ἑλληνοποῦλες μὲ τραγοῦδια. Ὁ Ἀθηναίωγος ὁ Τροπαιοῦχος Στοατηλάτης χουσοκέντημέν-ς, μέσα στὸ γαλαζόλευκο φόντο καὶ στὰ κρόσια τὰ χρυσᾶ, ὀδηγοῦσε τις Ἑλληνικὲς φάλαγγες ἀπὸ νίκη σὲ νίκη, καὶ ἀπὸ θουρίμβο σὲ θουρίμβο.

1) Ἦδε βιβλίο μου «Par le fer et le feu» ἔκδοσι 1922. Ἄυτοὶ εἶνε οἱ Τοῦκοι τοῦ κ Φιτάις, ἔκδοσι 1922 καὶ τὰ βιβλίε τοῦ Παντελεῆ Καψῆ «Derniers jours de Kioutachtia» καὶ «La Tragedie de la vallée du Maïandre» ἔκδοσι 1922.

• Κεῖ κειμένην ἔδειξαι ἀποστολῆς μετὰ τῆν ἀρραβωνίαν τῆς Σηούρησι.

Ποῦ βρέθηκαν δυὸ τέτοιες σημαῖες — ἀλλοίονο, ἀφοῦ βρέθηκαν Ἕλληνες συνταγματάρχαι σὰ τὸν Ζεγγίνη καὶ παραδώσουν τὴ φάλαγγά τους αἰχμάλωτη σὲ ξυπόλυτους τζέτες, — στὰ χέρια τῶν τούρκων ;

Μιά μεγάλη διαδήλωσι τουρκόκοσμου — στρατὸς, τζέτες, λαὸς, — περῶ τὴ προκυμαία τοῦ Κορδελιοῦ μ' ἀλλολαγμό. Καὶ κεφαλὴ τῆς διαδήλωσις ἡ πολεμικὴ σημαία μας μετ' ὃν χρυσοκέντητο Ἀη-Γεώργη.

Μιά ἄλλη διαδήλωσι, ἀπὸ τὸ ἴδιο ἀνθρωπομαζῶμα, μετ' ἡμῶν πάλι πολεμικὴ μας Σημαία, περῶ τὸ Καὶ τῆς Σμύρνης. Ἡ διαδήλωσι αὕτη, ἀνταμώνεται μετ' ἡμῶν συνοδεία αἰχμάλωτων μας.

Οἱ πολεμάχοι μας σφαλοῦν τὰ μάτια τους. Μὰ οἱ συνοδοὶ τους τζέτες, τοὺς ὑποχρεώνουν νὰ περάσουν ὅλοι, πάνω ἀπὸ τὴ Σημαία καὶ νὰ τὴ ποδοπατήσουν καὶ νὰ τὴ φτύσουν.

Ἀντιχρισμένοι !..... Ἕνας κόσμος μέσα σας γκρεμίζει. Ἕνας κόσμος χάνεται, σβύνει.... Γύρω ἀπὸ τὴ Σημαία αὕτη, ἀψηλώσατε τὰ πόδι λαμπρά σας τρόπαια. Κάτω ἀπὸ τοὺς περήφανους κυματισμοὺς τῆς, ἡ ὁρμὴ σας κῦμα, θύελλα, ἀνεμοστρόβιλλος.

Τώρα, ντροπιασμένοι ἐσεῖς, τὴν ποδοπατᾶτε, μετ' ὃν συντριμὸ τοῦ παιδιοῦ ποῦ πατᾶ τὰ ματωμένα τῆς μάνας του στήθεια.

Συρθῆτε τώρα στοὺς τραγικοὺς δρόμους τῆς ἐξορίας σας, καὶ τρέφετε μέσα στὰ στήθεια σας τὸν πόθο τῆς Ἐκδικήσεως. Πάντα μὲτ' Ἑλλάδα θὰ στρέφη τὰ μάτια τῆς ψυχῆς τῆς στίς σκλάβες Σημαῖες τῆς, στοὺς τάφους τῶν ἡρώων καὶ τῶν μαρτύρων τῆς, μὲτ' Ἑλλάδα ποῦ ζῆ γιὰ νὰ ἐκδικηθῆ.

Τὰ κόκκινα σημαδία

Φῶτα καὶ μάτια ὅλα σβυστά,
γῆθηκε ἡ νύχτα. Ἄφωρεσμένοι !
Πλακώνει πλάκωσε ἡ Τουρκιά !

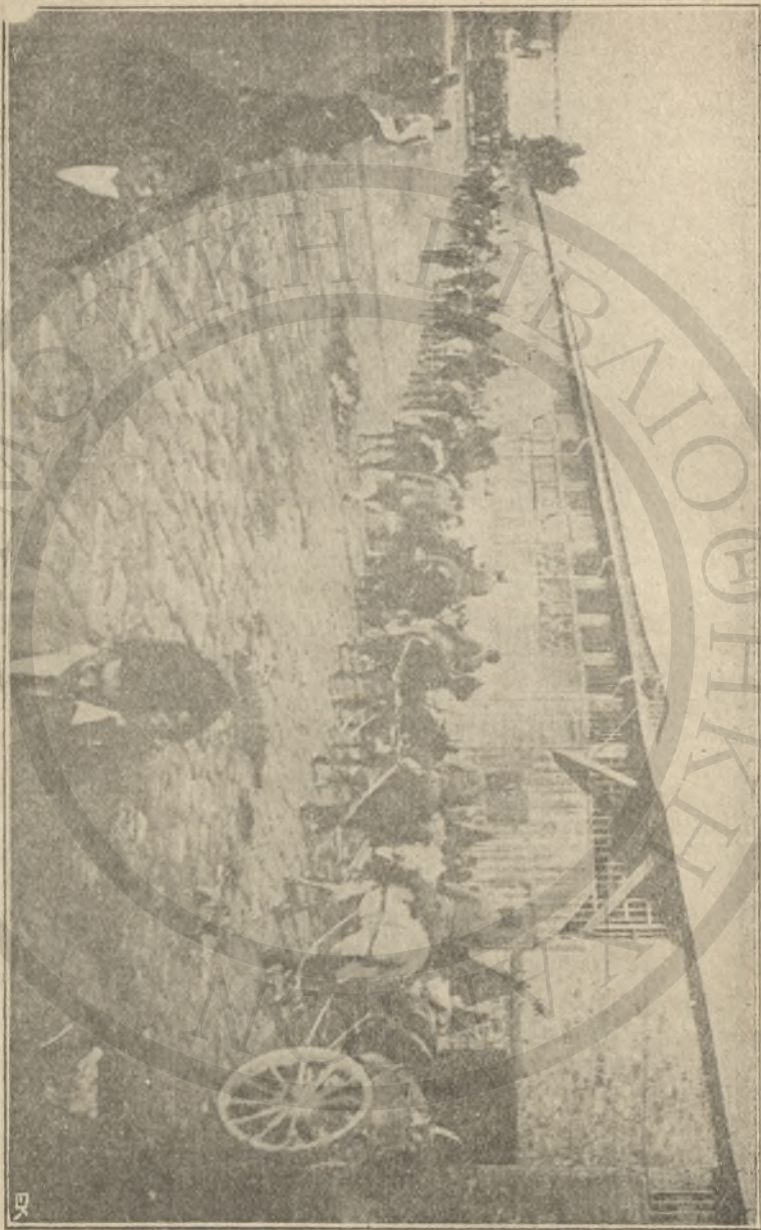
Κ. Πιλαμᾶς

Ἐφυγαν τὰ στερνὰ καράβια, Πέρα στὸν Τσεσμέ, γερμίζουν ἄλλα καράβια ἀπὸ τὸ στρατὸ ποῦ θὰ τὸν φέρονν πίσω μετ' ἡμῶν τὴν καρδίαν. Πίσω τοὺς ἡ Μικρασία, ἡ Ἑλληνικὴ Μικρασία στάχτη καὶ συντριμματα. Οὔτε ψυχὴ, οὔτε φωνὴ ἐλεύθερη. Σβυστὲς οἱ Ἐστίες καὶ ἀλειτούργητες οἱ Ἐκκλησιές. Οἱ δρόμοι τῆς μαυρίζουν ἀπὸ τίς τραγικὰς συνοδείες τῶν σκλάβων — πολεμάχων καὶ πολιτῶν — ποῦ ρίχτηκαν σὲ μὴ πορεία ἐξοντωτικὴ. Πάνω τοὺς ἄλλες συνοδείες μαῦρες ἀπὸ κοράκια....

Κόκκινα, κατακόκκινα παντοῦ σημαδία.

Ἕλληνες ! Νὰ οἱ δρόμοι, ποῦ μᾶς προσμένουν ἐκδικητὰς.....

Και τα σφοδρα γλα... Τότεα της προκυβαλο της Σηιρνης, ηηδση από πτωματα ΚΑΛΗΝΩΝ, 12
μερουν οι αχληασινηι του τουρκικου στρατου...

ΕΡΓΑ ΤΟΥ ΙΔΙΟΥ

ΛΥΡΙΚΑΙ ΠΟΙΗΣΕΙΣ, Ποιήματα, έκδοσις 1902.

ΚΥΠΑΡΙΣΣΟΙ, Ποιήματα, έκδοσις 1904.

PAR LE FER ET PAR LE FEU, έκδοσις 1922.

LA MISSION CIVILISATRICE DE L'ARMÉE HELLENIQUE

EN ASIE-MINEURE, έκδοσις 1922.

ΤΥΠΩΝΟΝΤΑΙ:

ΠΟΛΕΜΙΚΑ ΦΥΛΛΑ, σειρά πρώτη (ἀπ' τῆ Μικρασιατικῆ ἐξοστρατείας).

ΕΤΟΙΜΑ ΓΙΑ ΤΥΠΩΜΑ:

ΠΟΛΕΜΙΚΑ ΦΥΛΛΑ, σειρά δεύτερη (ἀπ' τῆ Μικρασιατικῆ ἐξοστρατείας)

ΜΑΚΕΔΟΝΙΚΑ ΦΥΛΛΑ, ("Ἐθνικὴ Ἀρμυρα").

Ἡ ΔΙΑΣΠΑΣΙΣ ΤΟΥ ΜΑΚΕΔΟΝΙΚΟΥ ΜΕΤΩΠΟΥ

ΘΡΑΚΙΚΑ ΦΥΛΛΑ, (ἡ κατάληψις τῆς Θράκης, 1920).

ΤΑ ΜΑΥΡΑ ΧΡΟΝΙΑ.

Ἡ ἀνακωχὴ

Ἡ κατοχὴ

ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΠΡΟΥΣΑ, (οἱ Ἐπιχειρήσεις τοῦ Ἰουνίου 1920)

ΣΤΑ ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΣΤΡΑΤΟΠΕΔΑ.

ΓΥΡΩ ΑΠΟ ΤΗΝ ΝΙΚΟΜΗΔΕΙΑ.

ΤΑΞΕΙΔΙΑ.

ΣΤΟΥΣ ΤΡΑΓΙΚΟΥΣ ΔΡΟΜΟΥΣ ΤΗΣ ΑΙΧΜΑΛΩΣΙΑΣ

ΕΡΕΪΠΙΑ, ποιήματα

